BERND RIEXINGER & RAUL ZELIK

Mitä SOSIALISMI tarkoittaa tänään?

Miksi kapitalismin ylittäminen on välttämätöntä – ja mahdollista

VASEMMISTOFOORUMI KSL-OPINTOKESKUS

Tekijät: Bernd Riexinger ja Raul Zelik

Saksasta suomentanut: Robert Stark

Alkuperäisteoksen Was ist Sozialismus heute? Warum wir den Kapitalismus überwinden müssen on julkaissut Rosa Luxemburg -säätiö (www.rosalux.de) vuonna 2024.

Mitä sosialismi tarkoittaa tänään? Miksi kapitalismin ylittäminen on välttämätöntä - ja mahdollista on lisensoitu CreativeCommons Nimeä-EiKaupallinen-EiMuutoksia 4.0 Kansainvälinen (CC BY-NC-ND 4.0) -lisenssillä.

Teos kuuluu KSL-opintokeskuksen yhteiskunnallisiin julkaisuihin ja se on Vasemmistofoorumin Raportit-sarjan numero 6/2026.

Suomennos on saanut tukea Palkansaajasäätiöltä.

Taitto ja grafiikka: Kuohu & Kaisla Creative

ISBN 978-952-6693-85-9 (nid.)
ISBN 978-952-6693-86-6 (pdf)

Paino: Painotalo Seiska, 2026

Vasemmistofoorumi

Vasemmistofoorumi ry
Helsinki | www.vasemmistofoorumi.fi

KSL OPINTO-KESKUS

Kansan Sivistystyön Liitto KSL ry ja KSL-opintokeskus | Helsinki | ksl.fi

Sisältö

Esipuhe 4

Johdanto 6

Järjestelmänmuutos! 8

Miksi yhä sosialismi? 9

Sosialismi: demokraattinen, solidaarinen yhteistalous 11

Mitä sosialismi tarkoittaa käytännössä ja miten siihen päästään? 16

1 Sosialismi vapausprojektina 17

2 Vapauden aineellinen puoli – perushuolto 20

3 Kukistetaan kaikki sorron ja alistamisen muodot 23

4 Yhteiskunnan ja luonnon täysin uusi suhde 25

5 Siirtyminen päästöttömään ja tarpeisiin perustuvaan talouteen 28

6 Rahoituspalvelut julkiselle ja solidaariselle yhteistaloudelle 31

7 Uusi varallisuuskäsitys: Hyvä elämä 34

8 Talous, jossa elämä on keskiössä 37

9 Talouden ekologinen ja demokraattinen suunnittelu 40

10 Yhteistalous, jossa on erilaisia omistamisen muotoja 43

11 Uusi suhde markkinoiden ja suunnittelun sekä erilaisten omistusmuotojen välillä 47

12 Kansainvälinen, universaali ja antimilitaristinen liike 50

13 Sosialismi – aina antifasistinen 53

Lähteet 57

Esipuhe

Tällä tekstillä haluamme heittää kiven veteen toivoen sen synnyttävän aaltoja: haluamme käynnistää keskustelun siitä, mitä sosialismilla voidaan tänä päivänä tarkoittaa. Lähtökohtana oli vuonna 2023 Bewegungslinken[1] kesäakatemiassa järjestetty paneelikeskustelu, jossa käsiteltiin vasemmiston tulevaisuutta koskevia sisältöjä ja tavoitteita. Useampi osallistuja kysyi, miksi me sosialistisena puolueena emme kykene muodostamaan sosialismista edes jokseenkin kansantajuista kertomusta.

Tässä kritiikissä on jotain perää. Yhteiskunnallinen vasemmisto ja samanniminen puolue ovat tottuneita nimeämään yhteiskunnan epäkohtia. Paljon epävarmempia ne ovat kuitenkin analysoidessaan sitä, liittyvätkö nykyiset moninaiset kriisit toisiinsa ja miten ne kietoutuvat yhteen. Ja kaikkein suurin hiljaisuus vallitsee kapitalismin vaihtoehdoista. ”Liian kaukana”, ”tällä hetkellä täysin epärealistista”, ”Kuka sitä haluaa ja kuka muka toteuttaisi tällaisen järjestelmämuutoksen?” – tällaisilla vastaväitteillä järjestelmäkysymyksen käsittelyä siirretään ajatuksissa pitkälle tulevaisuuteen.

Me olemme kuitenkin vakuuttuneita siitä, että meidän on kuvattava nykyistä tarkemmin, miltä kapitalismin vaihtoehto voisi näyttää ja myös nimettävä se. Vasemmisto tarvitsee sosialismikäsitteen, joka tekee selvän eron reaalisosialismin epäonnistuneisiin yrityksiin. Kyse ei ole toiveajattelusta, vaan sellaisten lähestymistapojen tunnistamisesta ja kehittämisestä, joiden puolesta kapitalististen yhteiskuntien sisällä taistellaan jo tänä päivänä. Esimerkke-

1 Die Linke –puolueessa on erilaisia suuntauksia ja työryhmiä, jotka järjestävät osittain myös omia tapahtumiaan ja kongressejaan. Demokraattista vasemmistoa (Demokratische Linke) pidetään uudistuksiin suuntautuneena siipenä, sosialistista vasemmistoa (Sozialistische Linke) ammattiliittoihin läheisesti suuntautuneena ja liikevasemmistoa (Bewegungslinke) erityisen hyvin parlamentin ulkopuolisiin ryhmiin ja verkostoihin verkottuneena. Suom. huom.

jä näistä löytyy ennen kaikkea itseorganisoitumisesta, solidaarisuudesta, yhteisestä hyvästä ja ruohonjuuritason demokratiasta; niitä syntyy yhteiskunnassa jatkuvasti, mutta ne myös tuhoutuvat usein nopeasti markkinoiden ja pääoman arvonlisäyksen lakien vuoksi.

Näinä yhteiskunnan oikeistolaistumisen ja fasismin nousun aikoina on poliittisesti tuhoisaa, jos vasemmisto tyytyy puolustamaan porvarillista demokratiaa (sosiaalisen eriarvoisuuden järjestelmineen) oikeistoa vastaan. Tämän sijaan tarvitsemme realistisen käsityksen vaihtoehdosta: miten parempi elämä voidaan saavuttaa ja millaiset yhteiskunnalliset edellytykset sitä varten on luotava? Tarvitsemme hankkeen, joka tarjoaa ihmiskunnan suurelle enemmistölle kapitalismin typistämiä mahdollisuuksia paremmat työ-, elämä- ja ympäristöolosuhteet – kapitalismin, jonka tuhoisista voimista on tullut uhka suuren osan ihmiskunnasta selviytymiselle.

Jotta vasemmisto voisi vahvistua ja kyetä poliittisiin hyökkäyksiin, on meidän pystyttävä antamaan vakuuttava vastaus kysymykseen siitä, mitä tarkoitamme sosialismilla tänä päivänä. Ymmärrämme tämän esitteen keskustelunavaukseksi monille – ei vain nuorille – ihmisille, jotka toimivat vasemmistolaisissa yhteyksissä, aloitteissa, liikkeissä tai Die Linke -puolueessa ja pohtivat antikapitalistista vaihtoehtoa.

Kulttuurikriitikko Mark Fisher totesi muutama vuosi sitten, että kapitalismi on onnistunut 2000-luvulla esiintymään täysin vailla vaihtoehtoa olevana järjestelmänä. Jos haluamme horjuttaa vaihtoehdottomana esiintyvän kapitalismin hegemoniaa, meidän on pyrittävä rakentamaan myönteinen kertomus. Seuraavilla sivuilla yritämme selittää, miksi kutsumme tätä hanketta edelleen sosialismiksi.

Bernd Riexinger ja Raul Zelik
Stuttgart/Berliini, kesä 2024

Johdanto

Kriisi on kaikkialla ja se uhkaa meidän elämäämme: yhä uudet sodat, jotka voisivat kääntyä maailmansodiksi; ilmastonmuutos, lajikato ja häiriöt luonnon kiertokulussa, kasvava sosiaalinen eriarvoisuus, kodittomuus ja köyhyys, rasismin kasvu ja samaan aikaan ilmeisesti pysäyttämätön äärioikeiston nousu... Ja tämän lisäksi käy yhä ilmeisemmäksi, että tämä tuhoisa kehitys on yhteydessä meidän talous- ja yhteiskuntajärjestelmäämme – kapitalismiin.

Yhteys on ilmiselvä: kun kaikki elämän osa-alueet järjestetään häikäilemättömän markkinakilpailun kautta, on loogista, että ryhmät, luokat ja valtiot ajavat omia intressejään tarvittaessa myös raa'alla väkivallalla tai sotimalla. Kun koko talousjärjestelmä pohjautuu jatkuvaan kasvupakkoon, on loogista, että myös luonto ja jokainen elämänalue määritellään tavaraksi ja arvotetaan siitä saatavien pääomien mukaan – siitä huolimatta, millaisia ekologisia seurauksia tästä tulee. Kun yksityisen varallisuuden kasvattaminen on yhteiskunnan tärkein toimintatapa, on loogista, että luokkaristiriidat ja sosiaalinen eriarvoisuus kasvavat – koska voitot kasvavat, vähenee palkkojen osuus jaettavasta potista. Maailmassa, jossa markkinat hallitsevat, ovat rasismi ja fasismi melkein väistämättömiä. Kuten musta abolitionisti Ruth Wilson Gilmore kirjoitti: "Nykyään rasismi on tavanomainen väline, jolla epäinhimillistämisestä tehdään ideologisesti normaalia."

Siellä, missä luokkaristiriidat hallitsevat, rasismi ja fasismi eivät ole kaukana – koska jos valtasuhteet halutaan säilyttää

vakaina, on epäinhimillistäminen ja köyhien hyväksikäyttö jotenkin oikeutettava. Nykypäivän kriisien pysäyttäminen vaatisi yhteistyötä, joka ylittäisi niin etniset kuin valtioidenkin rajat. Vain siten voisimme pysäyttää sodat ja ekologisten järjestelmien romahduksen; vain siten voimme rajoittaa resurssien kulutusta globaalilla tasolla ja estää suurta osaa ihmiskunnasta tulemasta kurjistetuiksi. Tähän kapitalismi itse ei kuitenkaan juuri suostu – solidaarinen yhteistyö ei kuulu sen asialistalle. Se perustuu kilpailuun ja voiton maksimointiin, häikäilemättömään kilpailuun ihmisten ja kansallisvaltioiden kesken. Kapitalismille luonto on mitattavaa ja hyödynnettävää arvoa ja ihmiset hyväksikäytettäviä. Näin kapitalismi lietsoo sellaista sisällissodan ilmapiiriä, joka pelottaa meitä kaikkia: “Kaikki kaikkia vastaan – jokainen pelastakoon itsensä!”

Kapitalismille luonto on mitattavaa ja hyödynnettävää arvoa ja ihmiset hyväksikäytettäviä.

Järjestelmänmuutos!

Meille on siis ilmiselvää: tällaisessa talous- ja yhteiskuntajärjestelmässä kriisit vain syvenevät. Jos haluamme torjua uudet, tulevat katastrofit, tarvitaan kapitalismin sijaan vaihtoehto. Meidän tehtävämme vasemmistolaisina on osoittaa, miltä sellainen järjestelmänmuutos voisi näyttää. Emme tarkoita monimutkaista utopistista suunnitelmaa. Jokaisen antikapitalistisen vaihtoehdon, joka haluaa vaikuttaa yhteiskuntaan, pitää olla konkreettinen: sen on yhdistyttävä tämänhetkisiin kiistoihin. Suuri ja kokonaisvaltainen suunnitelma tulevaisuuden yhteiskunnalle ei auta, ellei ole olemassa liikkeitä, kamppailuita ja menettelytapoja, jotka ennakoivat ja mahdollistavat utopistisen tulevaisuuden kuvittelemisen jo nyt. Tai toisin sanottuna: osuuskunnissa nähdään, miten demokraattinen talous voisi toimia, työtaisteluissa opitaan, että solidaarisuus on markkinoiden kilpailua voimakkaampi luova voima ja tasa-arvoa kehitetään jo nyt liikkeissä, projekteissa, organisaatioissa ja julkisella sektorilla, kun hierarkia korvataan demokraattisilla toimintatavoilla.

Tässä merkityksessä **"Järjestelmänmuutos!"** ei ole vain verbaaliradikalismia: jokainen ekologinen, sosiaalinen, tasa-arvoinen, feministinen ja antimilitaristinen muutos on nykyään tärkeä ja järkevä. Mutta ajatus siitä, että mieluummin ratkaistaan pieniä arkielämän ongelmia eikä kysytä sitä suurta kysymystä järjestelmän vaihtoehdosta, on nykyään itsessään utopistinen. Pienet ja vaatimattomatkin reformit, joilla pyrittäisiin muuttamaan yhteiskunnallista ilmapiiriä myötämieliseksi keskustelulle rikkaimpien intresseistä, kohtaavat kovaa vastarintaa. Tämä "pienten askelten politiikka" on 2000-luvulla yhtä utopistinen kuin radikaali muutos. Jokainen askel kohti tasa-arvoa, kestävyyttä, demokratiaa ja kansainvälistä yhteistyötä on liike pääoman logiikkaa vastaan. Jokainen askel vaatii kovia taisteluita. Sen takia järjestelmänmuutos (*system change*) ja konkreettiset uudistukset kuuluvat väistämättä yhteen.

Miksi yhä sosialismi?

Miksi kutsumme solidaarista, tasa-arvoista ja ekologista yhteiskuntaa, jonka puolesta taistelemme, edelleen sosialismiksi? Onko tämä käsite edelleen käyttökelpoinen 1900-luvun kokemusten jälkeen?

On tietenkin totta, että stalinismissa yritettiin hakata jokainen pieni kriittinen ajatus pois ihmisistä. Kaikki sosialistiset valtiot olivat jollain tavalla kytköksissä stalinismin autoritaariseen perintöön. Melkein aina ja kaikkialla sosialistisen valtion vaikutusvallan vahvistaminen kulki käsi kädessä oppositioryhmien syrjäyttämisen ja yksilöllisten ihmisoikeuksien heikentämisen kanssa. Miljoonille ihmisille "reaalisosialismin" kokemukset eivät tarkoittaneet vapautumista. Vasemmistolaiset eivät saa unohtaa näitä kokemuksia eivätkä vähätellä tapahtuneita rikoksia.

Mutta mitä sosialismi tarkoittaa nykyään? Ilmiselvästi on hylättävä sellainen käsitys, että sosialismi voisi toteutua vallankumouksellisen puolueen ohjaamana valtiollistamisena, suunnitelmataloutena ja kasvatuksellisina toimenpiteinä. Tätä suunnitelmaa kohti luokatonta ja vapaata yhteiskuntaa on historiassa koeteltu ja se on epäonnistunut. Puolueen loputon valta synnytti uusia alistussuhteita ja osittain myös uusia luokkia.

Myös ajatus siitä, että valtio olisi ollut pääoman vastakohta, oli ilmeisen väärä. Vasemmistolaisten pitää kiinnittää huomiota kreikkalaisen teoreetikon Nicos Poulantzasin (2002) analyysiin valtiosta "yhteiskunnallisten voimasuhteiden materiaalisena tiivistymänä". Kapitalismi ei voisi olla olemassa ilman valtiota, koska sekä kilpailua markkinatoimijoiden välillä että sosiaalisia ristiriitoja on säänneltävä. Tässä merkityksessä, kuten Poulantzas korosti, valtio toisaalta järjestää ne olosuhteet ja puitteet, joissa luokkavalta toimii (eikä siis missään nimessä yleiseksi eduksi), toisaalta on myös yhteiskunnallisten kamppailujen paikka ja alusta. Alhaalta ylöspäin tulevat vaatimukset voivat sen takia myös vaikuttaa valtion toimintaan. Eli: sosiaaliset kamppailut tekevät valtiosta usein tasa-arvoisemman ja

Kuten valtio nykyään turvaa kilpailun periaatetta ja rikkaiden vaikutusvaltaa, se voisi tulevaisuudessa tukea uusia instituutioita, jotka perustuisivat solidaarisuudelle, tasa-arvolle ja aidolle demokratialle.

demokraattisemman, mutta sen yleinen luonne luokkavallan organisoijana ei varsinaisesti muutu. Myöskään vasemmistohallituksen aikana valtio ei ole tie luokattomaan ja vapaaseen yhteiskuntaan.

Antonio Gramsci, yksi 1900-luvun tärkeimmistä marxilaisista filosofeista, oli tästä syystä sitä mieltä, että sosialismi pitäisi rakentaa täysin uusien poliittisten instituutioiden varaan. Vallanpitäjien vaihtaminen ei riitä. Toisaalta sosialistinen liike ei voi myöskään välttää valtiovallan haltuun ottamista. Kuten valtio nykyään turvaa kilpailun periaatetta ja rikkaiden vaikutusvaltaa, se voisi tulevaisuudessa tukea uusia instituutioita, jotka perustuisivat solidaarisuudelle, tasa-arvolle ja aidolle demokratialle. Tämä tarkoittaisi luokkayhteiskunnan kukistamista ja kilpailun periaatteen korvaamista tietoisella yhteistyöllä.

Nämä uudet poliittiset instituutiot, joista Gramsci puhui, muistuttaisivat luultavasti enemmän osuuskuntia, kansalaisneuvostoja ja itsehallinnollisia laitoksia kuin niin kapitalistisista kuin sosialistisistakin valtioista tuttuja virastoja ja muuta byrokratiaa. Tulevaisuuden sosialismin on pakko rakentua poliittisen vallan radikaalille demokratisoinnille.

Sosialismi: demokraattinen, solidaarinen yhteistalous

Projektimme keskiössä ei siksi ole valtio, vaan demokraattinen yhteistalous. Mutta miksi painotamme käsitettä ”talous” eikä ”yhteiskunta”? Sosialistisen teorian lähtökohtana on havainto, että porvarillis-liberaalit yhteiskunnat eivät ensinnäkään ole läheskään niin vapaita kuin ne itse kuvittelevat olevansa ja toisekseen, että tämä vapauden puute liittyy kiinteästi omistussuhteisiin.

Poliittinen liberalismi jättää järjestelmällisesti huomiotta sen, että porvarillisessa yhteiskunnassa vapaita ovat käytännössä vain ne, joilla on tarvittavat taloudelliset voimavarat eli varallisuutta. Kaikkia muita pidetään muodollisesti vapaina ja yhdenvertaisina oikeussubjekteina, mutta tosiasiassa heidän elämäänsä määrittävät suurelta osin muut. Huomattavan osan käytettävissä olevasta elinajastaan heidän on tarjottava työvoimaansa muiden käyttöön, tai he jäävät – kuten valtaosa globaalin etelän ihmisistä, mutta myös monet rikkaiden teollisuusmaiden köyhät – kokonaan ihmisarvoisen elämän ulkopuolelle. Vaikka liberaaleissa yhteiskunnissa puhutaan jatkuvasti vapaudesta, suurin osa ihmisistä elää valtavassa epävapaudessa. Ja vielä: toisten vapaus on erottamattomasti sidoksissa toisten alistamiseen, sillä juuri alistettujen työ kasvattaa varakkaiden rikkautta ja siten myös heidän vapauttaan.

Tämä on lähtökohta sille, miksi sosialistinen liike ei tarkastele ensisijaisesti aatelisten ja despoottien mielivaltaista vallankäyttöä, kuten liberalismi, tai valtiovaltaa, kuten anarkismi, vaan omistussuhteita. Harvojen käsiin keskittynyt omaisuus – eikä tällä tietenkään tarkoiteta omaa asuntoa tai perheen leipomoa, vaan suuria tuotanto- ja rahoitusomaisuuksia – on yhteiskuntamme tärkein vallan resurssi. Periaatteessa jokainen lapsikin tietää, että ”raha hallitsee maailmaa”. Tästä seuraa kuitenkin myös, että jos haluamme elää demokraattisemmin ja vapaammin, meidän on muutettava omistussuhteita. Ilman vahvaa yhteisomistusta ja sosioekonomista yhdenvertaisuutta yksilönvapaudet ja demokratia jäävät pelkäksi irvikuvaksi. Tästä syystä pidämme kiinni sosialismin käsitteestä.

Ilman vahvaa yhteisomistusta ja sosioekonomista yhdenvertaisuutta yksilönvapaudet ja demokratia jäävät pelkäksi irvikuvaksi.

Mutta eivätkö nämä omistussuhteet – tai tarkemmin sanottuna yksityisyrittäjien välinen kilpailu – ole kaikkialla maailmassa osoittautuneet vaurauden lähteeksi? Liberaalissa yhteiskuntateoriassa asia esitetään juuri näin: ”markkinoiden näkymätön käsi” muuttaa yksittäisten omistajien oman edun tavoittelun yhteiseksi hyväksi. Hinnat osoittavat, miten hyödykkeet voidaan tuottaa tehokkaimmin ja mihin resurssit voidaan sijoittaa kannattavimmin; kilpailu tuottaa mahdollisimman suuren yhteiskunnallisen vaurauden. Tämä kertomus, joka on myös nykyään pelkkä harhakuva, ei ole koskaan vastannut todellisuutta: kapitalismi ei historiallisesti perustunut vapaisiin markkinoihin vaan sotilaalliseen alistamiseen, siirtomaiden riistoon ja orjuuteen.

Maailmanmarkkinat osoittavat tuhoisat voimansa päivittäin: aseelliset konfliktit, luonnon tuhoutuminen, yhteiskunnallinen eriytyminen, rapautuva infrastruktuuri, heikkenevät terveys- ja koulutusjärjestelmät ja niin edelleen. Ajatus siitä, että markkinat voisivat selkämme takana ratkaista nykyajan suuret ekologiset ja yhteiskunnalliset ongelmat, on torjuttava liberalismin utopismina. Tai pikemminkin ideologisena keinona todellisten valtasuhteiden peittämiseksi – sillä vaatimuksen siitä, että ”annetaan markkinoiden toimia” taakse kätkeytyy omistavan luokan etu: ettei enemmistö pääse esittämään sille vaatimuksia. Se, joka antaa ”markkinoiden” määrätä, antaa vallan Jeff Bezosille,

Suurin uhka demokratialle ei tule ideologisesti perustellusta poliittisesta liikkeestä eli paljon puhutuista ”liberaalin yhteiskunnan vihollisista”, vaan kapitalismista itsestään.

Elon Muskille, Porscheille, Albrechteille, Schwarzeille ja öljysheikeille.

Tässä mielessä olemme sitä mieltä, että suurin uhka demokratialle ei tule ideologisesti perustellusta poliittisesta liikkeestä eli paljon puhutuista ”liberaalin yhteiskunnan vihollisista”, vaan kapitalismista itsestään. Tai tarkemmin: fasismi kasvaa lähes väistämättä sellaisesta talousliberalismista, joka horjuttaa demokratiaa päivittäin. Järjestelmässä, jossa miljardöörit kuten Rupert Murdoch tai Springer-suku, voivat järjestelmällisesti vaikuttaa yleiseen mielipiteeseen mediaimperiumeillaan ja jossa työn arvon alentaminen työprosessissa synnyttää samalla epäinhimillistämisen ideologioita, fasistinen eskalaatio on väistämätön.

Ylhäältä lietsottu rasismi huolehtii siitä, ettei turhautuminen yhteiskunnallisiin oloihin kohdistu vallanpitäjiin, vaan muodostuu ”rahvaan ja eliitin liitoksi”, kuten filosofi Hannah Arendt (1955) aikoinaan asian ilmaisi. Donald Trumpin, Elon Muskin ja Jair Bolsonaron uusi fasismi on juuri tätä: superrikkaiden sekä asemansa menettämistä pelkäävien keski- ja alaluokkien liittouma niitä ryhmiä vastaan, jotka on aiemmin leimattu ”alempiarvoisiksi”.

Myös ekologisista syistä meidän on nostettava omistussuhteet jälleen keskiöön. Se, että kasvihuonekaasupäästöt jatkavat hillitöntä kasvuaan lukuisista poliittisista tavoitteista ja julkilausumista huolimatta, ei johdu ensisijaisesti ”politiikan epäonnistumisesta”, kuten ilmastoliikkeen piirissä usein sanotaan. Kehityksestä on vastuussa itse pääoma. ”Vapaan markkinatalouden” tärkein periaate on tunnetusti, että varallisuus sijoitetaan niin, että sen arvo kasvaa. ”Kasatkaa, kasatkaa! Se on Mooses

ja profeetat!" [2013: 534], Marx pilkkasi jo 1800-luvulla. Tämä tarkoittaa yhtäältä sitä, että kekseliäät yrittäjät kehittävät jatkuvasti uusia tuotteita – jotka ovat usein niin tarpeettomia, että halu niihin on istutettava meihin kalliilla mainoskampanjoilla. Toisaalta se johtaa siihen, että yhä uusia elämänalueita on "taloudellisesti hyödynnettävä", jotta "kasvu" eli pääoman lisääntyminen saadaan pidettyä käynnissä.

Sosiologi Klaus Dörre kutsui tätä "maankaappaukseksi" (*Landnahme*): viljelysmaa, sademetsät, koulutussektori, terveydenhuolto ja juomavesi "muutetaan arvoksi", vaikka tämä johtaisi niiden tuhoutumiseen. Räikein esimerkki tästä järjettömästä laajenemisprosessista on trooppisen sademetsän muuttaminen soija- tai palmuöljyplantaaseiksi. Globaalissa etelässä tämä prosessi tuo joillekin alueille valtavia kasvulukuja, mutta jäljelle jää vihreitä aavikoita. Trooppisen metsän monimuotoisuus muuttuu monokulttuureiksi, jotka ilman teollisia lannoitteita ja torjunta-aineita köyhtyvät pian täysin. Rahallinen arvonluonti kulkee käsi kädessä todellisen rikkauden – tässä tapauksessa luonnon monimuotoisuuden – valtavan tuhoutumisen kanssa.

Tässä näkyy, että kapitalismi on yksiulotteinen rakenne: luonto, jota ei ole hyödynnetty maatalouteen tai turismiin, maksuttomat julkiset infrastruktuurit, lyhyemmät työajat ja vapaa-aika hyvää elämää varten eivät ole sille arvoja. Hyvinvoinnin *lisäykseksi* se voi kirjata vain hyödykkeitä, joilla käydään kauppaa markkinoilla. Siksi kapitalismi ei kunnioita ekologisia rajoja ennen kuin kaikki elämänalueet on muutettu markkinoilla myytäviksi hyödykkeiksi.

Tässä yhteydessä on myös tärkeää huomata, että tätä tuhoisaa järjettömyyttä eivät aja "ahneus", "kohtuuton kulutuksen tavoittelu" tai "kasvuideologia" eivätkä abstraktit taloudelliset lait, vaan luokkasuhteet. Toisin kuin feodalismissa, kapitalismissa yläluokkaan ei kuuluta aatelisen veren perusteella, vaan varallisuuden onnistuneen kasvattamisen ansiosta. Myös ekologisesti tiedostavat yrittäjät joutuvat pyrkimään laajentumiseen, jos he eivät halua pitkällä aikavälillä menettää asemaansa kilpailussa. Tästä seuraa käänteisesti, että jos ekologinen tuho halutaan pysäyttää, omistavalle luokalle on asetettava rajoja kieltämällä tietyt liiketoimintamallit. Tämä aiheuttaisi tietenkin valtavaa vastarintaa ja johtaisi luokkataistelujen kärjistymiseen.

"Mutta eikö ympäristön tuhoaminen ollut sosialistisissa valtioissa usein vielä paljon pahempaa!", monet tulevat nyt

Kapitalismi ei kunnioita ekologisia rajoja ennen kuin kaikki elämänalueet on muutettu markkinoilla myytäviksi hyödykkeiksi.

huomauttamaan. Tämä pitää paikkansa: yhteisomistus yksin ei vielä takaa ekologisesti kestävää kehitystä. Myös kunnalliset energiantuottajat voivat käyttää hiilivoimaloita, sosialistiset valtiot voivat tuhota kokonaisia alueita ja osuuskunnat voivat perustaa toimintansa yksityisautoiluun ja polttomoottoreihin. Mutta kuten yhdysvaltalainen filosofi Nancy Fraser ilmaisi Berliinissä vuonna 2022 pitämässään luennossa: ”Sosialismi *voi* tuhota luonnon. Kapitalismin *on* tuhottava luonto.” Tämä pätee muuten myös sosiaalisiin tavoitteisiin: myös kollektiivisen omistuksen oloissa yksi luokka voi hallita toista. Yhteisomistus ei vielä takaa yhdenvertaisia ja solidaarisia oloja, mutta se on kuitenkin niiden edellytys – kuten myös ekologisesti kestävien yhteiskunnallisten suhteiden edellytys.

Tässä mielessä ymmärrämme sosialismin poliittiseksi liikkeeksi, joka vastustaa pääoman arvonlisäyslogiikkaa ja pysäyttää kaikkien elämänalueiden ja tilojen muuttamisen hyödykkeiksi. Tai kuten englanninkieliseen *commodity*-käsitteeseen viitaten voidaan sanoa: sosialismi on ”dekommodifikaatioliike”, eli hyödykkeistämisen vastainen liike. Sen tavoitteena on *hyvä elämä kaikille*, ja sen onnistumista mitataan sillä, vahvistuvatko yhteiskunnassa solidaarisuus, tasa-arvo ja ekologinen kestävyys.

Mitä sosialismi tarkoittaa käytännössä ja miten siihen päästään?

13 *sosialismin elementtiä*

1

Sosialismi vapausprojektina

Juuri sen takia, että valtiososialismi 1900-luvulla toimi massiivisen sorron kautta, pitäisi ensimmäisen huomiomme olla itsestään selvä: sosialismi on vapausprojekti, jonka tavoitteena on jokaisen ihmisen itsemääräämisoikeus ja mahdollisuus itsensä kehittämiseen.

Karl Marxin ja Friedrich Engelsin Kommunistisessa manifestissa korostettiin: "Vanhan porvarillisen luokkiin ja luokkavastakohtiin perustuvan yhteiskunnan sijaan syntyy yhteisö, jossa itse kunkin vapaa kehitys on kaikkien vapaan kehityksen edellytys." [1998: 63] Juuri tähän tavoitteeseen vasemmiston pitäisi palata: sosialismissa myös yksilölliset oikeudet ovat aina tärkeitä.

Vapaus edellyttää rakenteellisen sorron ja syrjivien olosuhteiden kukistamista. Yhteiskunnassa, jossa toisilla on taloudellinen ja poliittinen valta

Vapaus edellyttää rakenteellisen sorron ja syrjivien olosuhteiden kukistamista.

Sosialistinen demokratia ottaa mukaan talouselämän, työsuhteet sekä kaiken tuotannon ja uusintamisen yhteiskunnassa.

ja toisilla on vain oma työvoimansa – yhteiskunnassa, jossa toiset ovat kansalaisia ja toiset kuulemma laittomia maahanmuuttajia – sellaisessa yhteiskunnassa ei ole vapautta. Jotta kaikki olisivat vapaita, on kaikki taloudellinen sorto ja poliittinen syrjintä kukistettava. Kuitenkin myös poliittisten perus- ja ihmisoikeuksien (kuten sananvapaus ja lehdistönvapaus, kokoontumisvapaus, järjestäytymisvapaus, lakko-oikeus sekä oikeus äänestää ja asettua ehdolle) on kuuluttava elimellisesti jokaiseen sosialistiseen projektiin.

Me emme kritisoi liberaalia valtiota siitä, että se loi parlamentaarisen demokratian, jossa yksilöllinen hallitusvalta estetään, vaan siitä, että tämä demokratian muoto ei mene tarpeeksi pitkälle, koska se koskee vain poliittista piiriä ja määrittelee taloudellisen piirin yksityisasiaksi. Sosialistinen demokratia ottaa mukaan talouselämän, työsuhteet sekä kaiken tuotannon ja uusintamisen yhteiskunnassa. Itsehallinto, joka on keskeinen osa sosialistista projektia, ei toimi ilman poliittisia vapausoikeuksia.

Tässä yhteydessä pitää korostaa, että tällä hetkellä sananvapautta ja lehdistönvapautta uhkaavat yhtä paljon mediakonsernit ja alustayritykset kuin valtiolliset sensuuriviranomaiset. Yksityisten mediayhtiöiden olemassaolo ei ole merkki sananvapaudesta. Yhtä hyvin voisi väittää, että Pravdan julkaiseminen Neuvostoliitossa oli osoitus kukoistavasta mediamaisemasta.

Kustannusyhtiöt ja alustayritykset pitää demokratisoida radikaalisti. Julkiset yleisradiotoimijat antavat esimerkin siitä, miten media voi organisoitua ilman val-

Uusista alustateknologioista voisi olla poliittisten oikeuksien laajentamisessa myös hyötyä, jos ne vapautettaisiin nykyisestä tavoitteestaan – huomion keräämisestä mainossisällölle.

tiobyrokratiaa tai yksityisten konsernien hallinnointia. Saksassa kehitettiin 1940-luvulla malli, jonka mukaan median pitäisi olla monimuotoista ja yhteiskunnallisesti valvottua. Tämän päivän syvä kriisi julkisessa yleisradiossa liittyy myös tämän mallin ongelmiin. Tärkeimmissä kysymyksissä – sodasta ja rauhasta, ilmastosta, tasa-arvosta ja omaisuudesta – sekä yksityiset että valtion omistamat mediat toistavat usein samankaltaisia näkökulmia. Sen lisäksi resursseja tuhlataan johtokuntiin ja viihdeohjelmiin. Mutta kuitenkin: yksityisten mediayhtiöiden[2] sijaan tarvitsemme radikaalisti ja demokraattisesti järjestettyjä, kansalaisia ja liikkeitä lähellä olevia, julkisesti hallinnoituja medioita.

Uusista alustateknologioista voisi olla poliittisten oikeuksien laajentamisessa myös hyötyä, jos ne vapautettaisiin nykyisestä tavoitteestaan – huomion keräämisestä mainossisällölle. Alustat voisivat osallistua demokraattisen tahdon muodostamiseen ja tukea osallistumista yhteiskunnallisiin päätös- ja suunnitteluprosesseihin. Saksalainen kirjailija Bertolt Brecht esitti jo vuonna 1930 radioteoriassaan ajatuksen yleisradiosta, joka ei vain lähettäisi, vaan myös ottaisi vastaan ja muuttaisi kuuntelijat myös "lähettäjiksi".

"Se on ainoastaan välitysapparaatti, tarkoitettu pelkkään jakamiseen. Tässä siis positiivinen ehdotus: muutetaan tämä apparaatti vain välittäjästä kommunikaation välineeksi. Radio voisi olla julkisen elämän hienoin viestintäväline, laaja kanavien verkosto. Siten se tietäisi myös paitsi miten välittää myös miten vastaanottaa, kuinka antaisi kuulijan kuulemisen lisäksi myös puhua, kuinka se tarjoaisi hänelle vuorovaikutussuhteen eristämisen sijaan. Tällä periaatteella radio astuisi ulos välitystaloudesta ja organisoisi kuuntelijansa tuottajiksi." (Brecht 1989)

Brechtin idea voisi toimia ydinajatuksena lehdistön ja median järjestämiselle. Niiden demokratisointi sekä rikastaisi taidetta ja kulttuuria että laajentaisi niiden vaikutusta yhteiskunnassa.

2 Tämä kysymys on erityisen tärkeä Suomessa, jossa media-ala on poikkeuksellisen keskittynyt. Käytännössä kaksi suurta mediakonsernia, Alma Media ja Sanoma, hallitsevat merkittävää osaa kaupallisesta uutismediasta. Suom. huom.

2

Vapauden aineellinen puoli – perushuolto

Vain se, joka elää ilman materiaalista epävarmuutta, voi muovata elämäänsä vapaasti. Tämä tarkoittaa, että jokaiselle ihmiselle on yhteiskunnallisesti taattava pääsy ihmisarvoiseen asumiseen, hyvään ravintoon, terveydenhuoltoon, koulutukseen sekä kulttuuriseen ja sosiaaliseen osallisuuteen.

Monet perustuslait ja myös YK:n peruskirja julistavat oikeutta materiaaliseen turvaan, mutta käytännössä tämä lupaus jää suurelta osalta maailman väestöstä toteutumatta. Tämän keskeinen syy on valtava yhteiskunnallinen eriarvoisuus: maailman viiden rikkaimman miehen varallisuus on yhteensä yli kaksi biljoona Yhdysvaltain dollaria, ja heidän omaisuutensa kasvaa noin 122 miljardilla dollarilla vuodessa. Oxfamin laskelmien mukaan maailmanlaajuisen nälän ja aliravitsemuksen poistamiseen tarvittaisiin vuosittain noin 23 miljardia dollaria. Muutaman superrikkaan yksityisvarallisuudella voitaisiin siis helposti turvata koko maailman väestön perustarpeet ruoan, juomaveden ja asumisen osalta.

Ongelma on kuitenkin vielä vakavampi: viime vuosikymmeninä julkiset koulutus- ja terveydenhuoltojärjestelmät on käytännössä kaikkialla maailmassa avattu pääomalle

ja tavarallistettu. Kapitalistinen haltuunotto saa tässä uuden muodon: yhteiskunnallisten kamppailujen saavuttamia tärkeitä edistysaskeleita puretaan pääoman kasautumisen edistämiseksi.

Tässä tilanteessa sosialismi tarkoittaa julkisten materiaalisen perusturvan järjestelmien puolustamista ja laajentamista. Koulutus- ja terveydenhuollon lisäksi myös asuntotuotanto, liikennejärjestelmät, energiantuotanto ja viestintäverkot kuuluvat julkiseen omistukseen. Tässä mielessä puhumme myös infrastruktuurisosialismista. Perustarpeiden turvaaminen mahdollistaa materiaalisen ja sosiaalisen osallisuuden ja on siten henkilökohtaisen vapauden edellytys.

Infrastruktuurisosialismi ei kuitenkaan tarkoita samaa kuin valtiollistaminen. Meidän ehdottamamme yhteiskunnallistamisen ja perinteisen valtiollistamisen ratkaiseva ero on julkisten infrastruktuurien demokratisointi. Vuokralaisten liikkeen Berliinissä käynnistämä kamppailu asumisen uudelleen kunnallistamisesta kampanjalla ”Deutsche Wohnen & Co. enteignen”[3] on hyvä esimerkki siitä, missä ja miten sosialistinen politiikka voisi lähteä liikkeel-

3 ”Deutsche Wohnen enteignen” oli Berliinissä toteutettu kampanja, jonka tavoitteena oli kiinteistöyhtiö Deutsche Wohnenin pakkolunastaminen ja kunnallistaminen. Vuonna 2021 järjestetyssä kansanäänestyksessä yli miljoona berliiniläistä kannatti yli 3 000 asuntoa omistavien asuntoyhtiöiden pakkolunastamista. Päätöstä ei ole kuitenkaan vieläkään pantu täytäntöön. Suom. huom.

le. Berliinin kansanäänestysaloitteessa ei ollut kyse vain asuntojen palauttamisesta kunnalliseen omistukseen. Tavoitteena oli siirtää omistus julkiseen hallintaan ja demokratisoida asumista koskeva päätösvalta. Vuokralaisten valitsemat valvontaelimet hallinnoisivat julkista omaisuutta. Juuri tämä olisi sosialismin ydin: demokraattinen yhteistalouden muoto.

Sveitsin sosiaalidemokraattien toinen puheenjohtaja Cédric Wermuth ja pitkäaikainen ay-sihteeri Beat Ringger esittävät kirjassaan *Die Service Public Revolution* (2020), että julkisten materiaalisen perusturvan järjestelmien laajentaminen tulisi ymmärtää lähtökohtana sosialistiselle yhteiskunnallistamispolitiikalle. Kyse ei olisi vain julkisten rakenteiden, kuten sairaaloiden, vesihuollon, rautateiden, joukkoliikenteen tai koulujen, puolustamisesta yksityistämispyrkimyksiä vastaan, vaan myös niiden ymmärtämisestä empiiriseksi osoitukseksi siitä, miten voitontavoitteluun perustumaton ja demokraattisesti valvottu talous voisi toimia.

Jo nykyään yhteistaloudellisesti hallinnoidut infrastruktuurit mahdollistavat suurelle osalle väestöstä ylipäätään kohtuullisen turvallisen elämän, sillä myöskään suuri osa keskiluokasta ei pystyisi kustantamaan yksityistä koulutusta ja terveydenhuoltoa. Samalla nämä julkisen perusturvan infrastruktuurit sopivat yksityistä sektoria huomattavasti paremmin yhteen alueellisten kiertotalouksien kanssa, joita tarvitaan ekologisista ja sosiaalisista syistä. Tässä mielessä infrastruktuurit voidaan ymmärtää siltahankkeina: jos vesihuolto voidaan järjestää tehokkaasti julkisten ja demokraattisesti hallinnoitujen yritysten avulla, sama voi tietenkin toimia myös kulutustavaroiden tuotannossa ja jakelussa. Service Publicin toimintaperiaate voisi tässä mielessä toimia mallina teollisuuden ja palveluyritysten demokraattiselle yhteiskunnallistamiselle.

Ringger ja Wermuth nostavat esimerkiksi hollantilaisen voittoa tavoittelemattoman Buurtzorg-järjestön, jonka sairaanhoitaja Jos de Blok perusti vuonna 2006 oltuaan tyytymätön perinteisiin, hierarkkisesti järjestettyihin hoivapalveluihin. Iskulauseenaan ”Hoiva-alan ammattilaiset eivät tarvitse johtoa, vaan toisiaan” organisaatio kasvoi muutamassa vuodessa yleishyödylliseksi, itsehallinnolliseksi yritykseksi, jolla on 14 500 työntekijää. Se suunnittelee hoivaprosessit yhdessä tukea tarvitsevien ihmisten ja heidän läheistensä kanssa sekä tarjoaa tarvittavat palvelut.

Tällaiset työntekijöiden hallussa olevat yritykset ovat esimerkkejä siitä, miten demokraattista yhteiskunnallistamista voidaan viedä eteenpäin myös työprosessien sisältä käsin.

3

Kukistetaan kaikki sorron ja alistamisen muodot

Sosialistisen liikkeen pitäisi itsestään selvästi puolustaa vaatimuksia, joita antirasistiset, feministiset ja queer-liikkeet ovat nostaneet esiin. Vapautuminen on mahdollista vain, jos se koskee kaikkia sorrosta kärsiviä yhtenäisesti, moniarvoisesti ja universaalisti.

Kapitalismin historia on rodullisen kapitalismin historiaa: se on väistämättä kytkeytynyt kolonialistiseen väkivaltaan, orjuuteen ja rasistiseen yliriistoon. Länsi ei olisi koskaan modernisoitunut ilman ihmisten väkivaltaista pakottamista orjatyöhön ja alaluokkien jaottelua rasistisin perustein. Vastaavanlainen on myös kapitalismin ja patriarkaatin suhde. Arvon luominen tuottavassa työssä on rakennettu hoiva- ja hoitotyön palkattomuuden varaan. Tämä uusintava työ määriteltiin naisten työksi, naturalisoitiin ja annettiin sukupuolten valtasuhteiden kautta naisten hoidettavaksi.

Tässä merkityksessä kapitalismi perustuu kaksinkertaisen hyväksikäytön periaatteeseen: ensinnäkin se anastaa lisäarvon "tavallisista" palkkatöistä, toisekseen vaatii toimiakseen palkatonta ja riistettyä työvoi-

maa. Feminismillä ja antirasismilla on myös identiteettipoliittisia suuntauksia, jotka haluavat loppujen lopuksi vain naisille ja rodullistetuille ihmisille mahdollisuuksia osallistua olemassa olevaan järjestelmään yksilöinä. Mutta niiden rinnalla on olemassa myös feministinen ja antirasistinen materialismi, joka on osoittanut sosialistiselle liikkeelle sen omat suuret puutteet. Kun seksististen ja kolonialististen suhteiden kautta omaksutaan palkatonta työtä tai rasistiset olosuhteet johtavat riistoon, luokkasuhteet sukupuolittuvat ja rodullistuvat. Tällainen yliriisto tai superriisto näkyy myös uuskolonialistisissa ja imperialistisissa valtioiden välisissä suhteissa – se koskee kapitalistisen vallan ydintä.

Sosialistisen liikkeen emansipatorisen projektin on väistämättä pyrittävä muuttamaan niin sukupuolten välisiä suhteita kuin ymmärrystämme sukupuolista. Sekä palkkatyö ja palkaton, uusintava työ on jaettava uudelleen, ja sukupuolittuneet yhteiskunnalliset jakolinjat murrettava.

Sama pätee myös rasismiin, jolla kapitalismissa oikeutetaan tiettyjen ihmisten epäinhimillistäminen ja joka siten kietoutuu erottamattomasti luokkavallan historiaan. Taisteluun rodullista kapitalismia vastaan tarvitaan myös vastarintaa valtiollisia rajoja ja maahanmuuton torjuntaa vastaan, koska ymmärrämme ne ennen kaikkea välineiksi työväenluokan jakamiselle.

Materialistiset teoriat intersektionaalisesta feminismistä ja antirasismista osoittavat, miten erilaiset sorron muodot toimivat käsi kädessä. Tämän vuoksi feminististen ja antirasististen liikkeiden panos sosialistisen vapautumisprojektin kehittämiseen on korvaamaton.

Yhteiskunnan ja luonnon täysin uusi suhde

Aikamme tärkein haaste on mahdollistaa koko ihmiskunnalle hyvä elämä, joka samanaikaisesti on sopusoinnussa luonnon uusintamis- eli reproduktiokiertojen kanssa. Sellainen yhteiskunnallinen tai taloudellinen järjestelmä, joka systemaattisesti ylittää ekologiset rajat (kuten esimerkiksi porvarillinen yhteiskunta), on väistämättä tuhoon tuomittu. Sosialistisen tulevaisuusprojektin täytyy olla ekologisesti kestävä, ja siksi tarvitsemmekin siirtymän päästöttömään, "vähemmän energiaintensiiviseen talouteen, joka perustuu uusiutuvaan aurinkoenergiaan", kuten ekonomisti Elmar Altvater kirjoitti vuonna 2012.

1900-luvulla sekä kapitalistiset että sosialistiset yhteiskunnat olivat yhtä kyvyttömiä näkemään omaa aineellista perustaansa. Nykypäivän kriisi osoittaa meille, ettemme voi enää sivuuttaa "aineenvaihduntaamme" eli vaihtoa luonnon kanssa. Tässä suhteessa Engels ja Marx olivat jo paljon viisaampia kuin 1900-luvun vasemmisto. Jo Engels kirjoitti, että kaikki työ on väistämättä luonnon muokkaamista eli luonnon muuttamista. Marx puolestaan tutki, miksi Englannin maatalouden sadot laskivat, ja alkoi puhua "aineenvaihdunnan säröstä". Tällä hän selitti ilmiötä, jossa luonnollinen aineenvaihdunta katkesi varhaisen kapitalistisen kehityksen seurauksena. Kun maanviljelijät ja talonpojat karkotettiin mailtaan ja tuotanto sekä elintarvikkeiden kulutus kaupungistumisen seurauksena erotettiin toisistaan, ihmisten ulosteita ei enää palautettu lannoitteena pelloille. Luonnollisen ravinnekierron katkeaminen johti maatalouden satojen heikkenemiseen. Näin yhteiskunnallinen prosessi – yhteismaiden yksityistäminen, talonpoikien karkottaminen ja kaupungistuminen – alkoi

Kapitalismin ongelma on siis, ettei se ylitä aineellisia rajoja vain paikallisesti ja alueellisesti – kuten monet aiemmat sivilisaatiot tekivät – vaan maailmanlaajuisesti.

ekologisen kriisin kautta uhata oman yhteiskuntansa jatkuvuutta.

Tästä Marxin havainnosta seuraa johtopäätös, joka on myös nykyään ajankohtainen: jokainen tuotanto- ja elämäntapa kohtaa luonnollisissa reproduktiokierroissa aineelliset rajansa. Ekologiset kierrot ovat sosiaalisten ja taloudellisten rakenteiden perusta. Toisin sanoen: merenkulkijayhteiskunta, joka rakentaa enemmän laivoja kuin pystyy kasvattamaan uutta puuta, ei lopulta enää pysty purjehtimaan.

Kapitalismin ongelma on siis, ettei se ylitä aineellisia rajoja vain paikallisesti ja alueellisesti – kuten monet aiemmat sivilisaatiot tekivät – vaan maailmanlaajuisesti. Nykypäivän ekologisessa kriisissä ei ole enää kyse pelkästään ilmastonmuutoksesta. Uusimman tutkimuksen mukaan yhdeksästä “planetaarisesta rajasta” kuusi on jo ylitetty: ilmaston lämpenemisen lisäksi kyse on luonnon monimuotoisuuden romahtamisesta, maankäytön muutoksista, biogeokemiallisten kiertojen häiriintymisestä, makean veden käytöstä sekä uusien synteettisten aineiden jatkuvasta päästämisestä maaperään ja ilmakehään.

Tämä tarkoittaa siis sitä, että kapitalistisen tuotanto- ja elämäntavan aineenvaihdunta tuhoaa järjestelmällisesti meidän kaikkien aineellisen olemassaolon edellytykset ja uhkaa miljardien ihmisten selviytymistä. Kysymys ekologisesta kestävyydestä ei siis enää koske vain “vihreää keskiluokkaa” Luontokatastrofit ja ekosysteemien romahdus uhkaavat esimerkiksi ruoan hinnan nousun kautta erityisesti alempien luokkien selviytymistä. Ekologinen kriisi ei johda vain luonnon romahtamiseen, vaan myös miljardien köyhien ihmisten kuolemaan. Se, mitä kutsutaan ilmasto-oikeudenmukaisuudeksi, on todellisuudessa myös luokkakysymys.

Sosialistisen projektin on siksi rajoitettava yhteiskunnan aineenvaihduntaa luonnon kanssa. Tuotanto- ja kulutusprosesseissa ei saa kuluttaa enempää kuin luonto pystyy uudistamaan tai mitä voidaan kierrättää.

Siirtyminen päästöttömään ja tarpeisiin perustuvaan talouteen

Nykyinen vallitseva tuotantotapa perustuu periaatteelle, jossa syntyviä kustannuksia siirretään järjestelmällisesti ja jatkuvasti ”ulospäin” – globaaliin etelään tai tulevaisuuteen. Siksi tuotantotavan on muututtava perusteellisesti. Alueellisten kiertotalouksien on korvattava globaalit arvoketjut ja niihin liittyvät energiaintensiiviset kuljetusreitit. Lyhytnäköisen, kasvaviin kulutus- ja teollisuustuotteiden määriin suuntautuvan talouden sijaan tarvitsemme talouden, joka perustuu kestävien ja korjattavien tuotteiden käyttöön, kestävään liikkumiseen sekä resursseja säästäviin asumisen ja elämisen tapoihin. Tätä teollisuuden rakennemuutosta ei saa toteuttaa työntekijöiden yli vaan yhdessä heidän kanssaan.

Tarvitsemme vasemmistolaista teollisuuspolitiikkaa, joka tekee tuotantoprosesseista päästöttömiä, perustuu alueellisiin kiertotalouksiin ja luo ekologisesti kestävät liikenne- ja kuljetusjärjestelmät.

Tuotanto- ja elämäntapamme perustuvat sosiaalisten ja ekologisten haittojen jatkuvaan ulkoistamiseen. Suuri osa kulutustavaroista on halpoja, koska markkinat jättävät suuren osan kustannuksista huomiotta: ilmastonmuutoksen ja roskaantumisen aiheuttamat vahingot näkyvät täysimääräisesti vasta tulevaisuudessa, kun taas luonnonvarojen louhinta myrkyttää juomavettä globaalin etelän syrjäisillä alueilla, joiden asukkailla ei ole kansainvälisessä valtarakenteessa juuri mahdollisuuksia vaikuttaa.

Tästä syystä tuotantoprosessien muuttaminen on välttämätöntä. Tarvitsemme vasemmistolaista teollisuuspolitiikkaa, joka tekee tuotantoprosesseista päästöttömiä, perustuu alueellisiin kiertotalouksiin ja luo ekologisesti kestävät liikenne- ja kuljetusjärjestelmät. Tämä muutos onnistuu kuitenkin vain, jos samalla työntekijöille taataan sosiaaliset turvaverkot ja mahdollisuus demokraattiseen osallistumiseen. Jos johto on uusliberalistisesti sitoutunut vain voitontavoitteluun, on ekologinen rakennemuutos sen alaisuudessa on tuomittu epäonnistumaan: yritys synnyttäisi vastarintaa paitsi vanhoissa fossiilisen pääoman ryhmittymissä myös työntekijöiden keskuudessa.

Isossa-Britanniassa aseteollisuuden työntekijät avasivat 1970-luvulla keskustelun siitä, miten heidän teollisuuslaitoksensa voitaisiin muuttaa rauhanomaista ja tarpeisiin perustuvaa tuotantoa palveleviksi. Nykypäivän ekologiset haasteet vaativat tämän kaltaista keskustelua teollisuuden muodonmuutoksesta myös tänään: teollisuuden rakennemuutoksessa työntekijöiden tarpeiden ja tietotaidon on oltava keskeisessä asemassa.

Läntisissä teollisuusmaissa ja nykyään myös Kiinassa sosioekologisen muutoksen kannalta keskeistä ja symbolisesti tärkeää on muuttaa autoteollisuus kestäväksi liikenne- ja liikkumisteollisuudeksi. Nykyisen autojen massatuotannon jatkaminen kuluttaa valtavasti luonnonvaroja, litiumin louhinta aiheuttaa vakavaa haittaa luonnolle ja ihmisille ja kaupungit sekä taajamat tukehtuvat autoliikenteeseen. Kaksi kolmasosaa

Jos luonnonvarat käyvät ekologisista syistä niukemmiksi ja kalliimmiksi, niiden käyttö on suunniteltava maailmanlaajuisesti ja järjestettävä yhdenvertaisesti.

kaupunkien ja kuntien julkisista alueista on autojen käytössä – alueita, joita ilmaston lämpenemisen vuoksi tarvitaan kiireellisesti viheralueiksi ja vesialueiksi.

Autoteollisuuden muuttaminen kestäväksi liikenneteollisuudeksi ei ole vain taloudellinen haaste, vaan se edellyttää myös kulttuurista murrosta. Auto ja omakotitalo edustavat teollisuusmaissa kapitalismin suurimpia lupauksia vauraudesta ja vapaudesta. Marx kuvasi aikoinaan tällaista tavaroiden ylikorostamista tavarafetisismiksi, eräänlaiseksi lähes uskonnolliseksi suhteeksi esineisiin ja tuotteisiin. Vaikka auto on juurtunut syvälle yhteiskunnalliseen tietoisuuteen, yksityisautoiluun perustuva massaliikenne ei voi olla tulevaisuuden liikenteen keskiössä sen paremmin meillä kuin kansainvälisesti. Sen sijaan tarvitsemme kävelyä ja pyöräilyä, kattavan ja toimivan joukkoliikenteen sekä toimivat rautatiet henkilö- ja tavaraliikenteeseen. Autoteollisuuden muuttaminen siten, että autojen tuotantoa vähennetään ja sen sijaan valmistetaan raideliikenteen kalustoa, sähkö- ja pienbusseja, raitiovaunuja sekä digitaalista infrastruktuuria, olisi esimerkillinen tapa muuttaa myös siihen liittyviä tuotannon alku- ja loppupään teollisuudenaloja sekä kemian- ja elintarviketeollisuutta ja koneenrakennusta.

Samalla tämän muutoshankkeen on oltava radikaalisti internationalistinen. Kaivostoiminnan kielteisistä ympäristövaikutuksista kärsivien globaalin etelän ihmisten edut on otettava yhtä lailla huomioon kuin niiden täällä asuvien työntekijöiden, joita uhkaavat työpaikkojen ja tuotantolaitosten sulkemiset. Jos luonnonvarat käyvät ekologisista syistä niukemmiksi ja kalliimmiksi, niiden käyttö on suunniteltava maailmanlaajuisesti ja järjestettävä yhdenvertaisesti. Raaka-aineiden ja luonnonvarojen imperialistinen riisto on korvattava kauppa- ja vaihtosuhteiden laajamittaisella dekolonisaatiolla. Tähän kuuluu myös teknologian siirto, jonka avulla globaalin etelän yhteiskunnat voivat osallistua teollisuuden muutokseen ja pystyvät ”hyppäämään yli” fossiilisen kapitalismin.

Rahoituspalvelut julkiselle ja solidaariselle yhteistaloudelle

Sosialistisen liikkeen tavoite on yhteiskunta ilman raha- ja tavarasuhteita, mutta tällainen tapa elää toistemme kanssa yhdessä edellyttää monien sellaisten ennakkoehtojen täyttymistä, mitkä tänä päivänä eivät toteudu – malli vaatii meiltä paljon. Niin kauan kuin on olemassa erilaisia omistajia, jotka käyvät kauppaa keskenään, tarvitaan rahaa. Toisin kuin nykypäivänä, rahoitusvälineiden tarjontaa ei saisi ohjata vain monopolististen suurpankkien ja investointirahastojen voittoa tavoitteleva liiketoiminta. Julkinen rahahuolto tulisi järjestää spekulatiivisen finanssialan sijaan demokraattisesti itsehallinnollisten kunnallisten tai osuuskuntamuotoisten säästöpankkien kautta.

Finanssialan jättimäinen kasvu on toisaalta looginen seuraus kapitalistisesta logiikasta, mutta toisaalta se on hyvin näkyvä osoitus sen sisäisestä epäjohdonmukaisuudesta.

Kun keinottelu- ja rahoituskuplat säännöllisesti poksahtavat, maailman väestö kärsii. Pankit ja rahoitusyritykset ovat kasvaneet niin suuriksi, että esimerkiksi vuonna 2008 niiden konkurssit johtivat maailmantalouden romahdukseen, minkä lopulta yhteiskunta joutui maksamaan. Finanssialan jättimäinen kasvu on toisaalta looginen seuraus kapitalistisesta logiikasta, mutta toisaalta se on hyvin näkyvä osoitus sen sisäisestä epäjohdonmukaisuudesta.

Jotta tämä aikapommi saataisiin viimein purettua, on finanssiala yhteiskunnallistettava ja muutettava voittoa tavoittelemattomaksi. Viime aikoina myös julkisen sektorin ja osuuspankkien toiminta finanssikriisien yhteydessä on ollut häpeällistä, mutta tämä johtui siitä, että niiden pankkien johtokunnat osallistuivat kansainvälisten pörssien keinotteluun. Tämän sijaan tarvitaan yhteistä hyvää edistävä, demokraattisesti kontrolloitu finanssiala. Ringger ja Wermuth (2020) luonnostelevat, miten tällainen julkinen finanssiala voisi olla rakennettu siteeraten aluksia vasemmistolaisen ajatushautomon ”Denknetzin” vuonna 2010 julkaisemaa paperia:

”Finanssipalveluita tuottavien laitosten tulisi täyttää uusi Service-Public-finanssipalvelun (SPF) määritelmä. Kaikki valtiolliset ja osuuskuntapankit voisivat pätevöityä saadakseen tämän lisenssin. SPF:t eivät toteuttaisi omia kauppojaan eivätkä osallistuisi spekulointiin tai osakekauppaan. Se, millainen toiminta olisi sallittua, määriteltäisiin säännöllisesti poliittisesti. Kaikkien SPF:ien kaupankäynti olisi julkisesti kontrolloitua.”

Raha-alalla saisivat näin toimia vain nämä uudet finanssipalvelut, selittävät Ringger ja Wermuth (2020), ja korostavat:

”Kaikki muut finanssialan toimijat pitäisi velvoittaa hoitamaan maksuliikenteensä SPF:n kautta. Valtion talletussuoja (esim. 200 000 euroa) olisi sallittu vain SPF-laitoksille. SPF:t antaisivat myös lainoja ja toimisivat esimerkiksi ilmastopankkina.”

7

Uusi varallisuus-käsitys: Hyvä elämä

Sosialismi, kuten me sen ymmärrämme, rakentuu uudelle käsitykselle siitä, mitä ”hyvä elämä” voisi tarkoittaa. Me haluamme uuden varallisuuskäsityksen, joka ei perustu mahdollisimman suureen kulutukseen, vaan hyvään aineellisten perustarpeiden täyttämiseen, laajaan sosiaaliseen infrastruktuuriin ja merkittävään niin viikottaisen kuin elämänaikaisen työajan lyhennykseen, joka palauttaa elämänhallintamme.

Porvarilliset puolueet tuskin puhuvat mistään käsitteestä vaurautta enemmän. Kuulemma heidän politiikallaan tavoitellaan yhteiskuntamme vaurauden turvaamista ja kasvattamista. Todellisuudessa yhteiskuntamme toiminta pohjaa kuitenkin pääoman tarpeille: sarjatuotantoon, massatuotteisiin, nopeasti hajoaviin kulutustavaroihin jne. ”Hyvä elämä” määrittyy kapitalismin jatkuvan kasautumisen tarpeen mukaan: työskennellään paljon, jotta pystymme ostamaan ja kuluttamaan paljon.

Tietenkään viime vuosisadan kehitys ei ollut vain huono: teknologinen edistys ja massatuotanto laskivat monien arkipäivässä tarpeellisten tuotteiden hintoja ja helpottivat osittain elämää. Kuka haluaa väittää, ettei esimerkiksi pesukoneen leviäminen olisi parantanut elämänlaatua (erityisesti naisille, jotka pakotettiin kantamaan vastuu vaatteiden pesusta patriarkaalisessa työnjaossa)? Fordistisen yhteiskunnan tuotanto- ja elämäntavan kustannukset siirretään kuitenkin järjestelmällisesti tulevaisuuteen tai rajojen ulkopuolelle. Näiden kustannusten ”eksternalisaatio” (ulkoistaminen – Elmar Altvater) alkaa näkyä yhä voimakkaammin. Kahdessasadassa vuodessa kertyneet kasvihuonekaasupäästöt johtavat kaupunkien katoamiseen mereen, ja autolla liikkumisen mukavuus aiheuttaa meille – hienopölyn ja renkaiden mikromuovin hioutumisen kautta – tappavia sydän- ja verenkiertosairauksia.

Meidän tulee tavoitella sellaista yhteiskuntaa, jossa ihmiset voivat kehittää itseään ja tulla hyväksytyiksi myös palkkatyön ulkopuolella ja ilman vaatimusta kuluttaa statuksen saamiseksi.

Tästä syystä sosialismin ei tule 1900-luvun tapaan ottaa inspiraatiota kapitalismin tuotanto- ja kulutusmalleista. Tarvitsemme sen sijaan oman, vaihtoehtoisen ymmärryksen siitä, mitä ”hyvä elämä” voisi olla. Sen keskiössä pitäisi olla sosiaaliseen elämään ja luovuuteen käytetyn ajan lisääminen, ja tämä olisi jo pitkälti mahdollista – edellytykset ovat jo olemassa. Sosiaaliliberalistinen ekonomisti John M. Keynes ennusti yli 100 vuotta sitten, että jatkuvan työn tuottavuuden parantumisen vuoksi vuonna 2030 viikkotyöajan pitäisi olla noin 15 tuntia! Sen sijaan, että raadamme kulutustuotteiden ja statusobjektien vuoksi, meidän pitäisi taistella itsemääräämisoikeudesta omaan aikaamme.

Meidän tulee tavoitella sellaista yhteiskuntaa, jossa ihmiset voivat kehittää itseään ja tulla hyväksytyiksi myös palkkatyön ulkopuolella ja ilman vaatimusta kuluttaa statuksen saamiseksi. Täten olemme sitä mieltä, että sosialistisen liikkeen pitäisi elvyttää oma perintönsä kulttuuri- ja koulutusvastarintaliikkeenä. Vanha työväenliike yritti kehittää omat kulttuuriset tilansa, omat sosiaaliset tapansa ja tavoitteensa. Tämä olisi nykyään tärkeämpää kuin koskaan: pääoman surkean ja kapean mielikuvitusmaailman sijaan meidän on pakko kehittää omat määritelmämme hyvälle, nautinnolliselle ja sosiaalisesti rikkaalle elämälle.

8

Talous, jossa elämä on keskiössä

Kapitalismi jättää huomiotta luonnon kiertokulun, sivuuttaa jatkuvasti ihmiselämän reproduktiiviset edellytykset ja ”kannibalisoi” (Nancy Fraser) itseään. Sosialistisen projektin pitää määritellä talouden käsite uudelleen.

1900-luvulla taloudellinen menestys – sekä kapitalismissa että sosialismissa – määriteltiin kasvun määrän mukaan. Menestyksekkään talouden ylläpitämisen ekologiset seuraukset jätettiin huomiotta, eikä siinä myöskään otettu huomioon sosiaalisen uusintamisen organisointia. Sosialistinen talous on aito vaihtoehto vain silloin, jos se tavoittelee

Venäjän vallankumouksen tärkeimpiin saavutuksiin kuuluu, että feministit, kuten Alexandra Kollontai, ajoivat vuonna 1917 läpi laajojen hoito- ja hoivalaitosten perustamisen.

Sosialistinen liike taistelee sen puolesta, että hoitotyö jaetaan uudella tavalla ja järjestetään yhteiseksi hyväksi.

ekologista ”kestävyyden vallankumousta” (Klaus Dörre) ja jos vihdoin ”elämä itse on keskiössä”, kuten feministiset liikkeet ovat korostaneet. Tällöin projektin keskiössä ei ole vain tuottavuus vaan myös ihmisen ja ei-inhimillisen luonnon reproduktio, eli myös huolenpito ja hoiva (care).

Venäjän vallankumouksen tärkeimpiin saavutuksiin kuuluu, että feministit, kuten Alexandra Kollontai, ajoivat vuonna 1917 läpi laajojen hoito- ja hoivalaitosten perustamisen. Päiväkoteja ja kansankeittiöitä perustettiin, kotitaloustyön yhteiskunnallinen merkitys tunnustettiin ja naisia yritettiin ainakin alustavasti vapauttaa yksipuolisesta kotitalous- ja uusintamistyöstä.

Myöhemmin myös uusliberalistinen kapitalismi keksi niin sanotun care-sektorin. Sen ylläpitämät hoito- ja hoivalaitokset eivät kuitenkaan toimi yleiseksi eduksi, vaan tuottavat voittoa. Koko ala on muutettu liiketoiminnaksi, jossa suurin osa työntekijöistä on naisia, usein maahanmuuttajia, jotka työskentelevät surkeissa työoloissa. Samaan aikaan hoidon taso sairaaloissa, päiväkodeissa ja vanhainkodeissa heikkenee jatkuvasti. Tässäkään tapauksessa kapitalismi ei kykene havaitsemaan oman yhteiskunnallisen olemassaolonsa perustaa.

Sosialistinen liike taistelee sen puolesta, että hoitotyö jaetaan uudella tavalla ja järjestetään yhteiseksi hyväksi. Kaikki lastenhoito, sairaiden, muiden hoitoa tarvitsevien ja vanhusten hoiva tulee järjestää julkisena palveluna ja yleishyödyllisesti. Hoito- ja hoiva-alan työntekijöille on mak-

settava hyvää palkkaa ja heille on taattava hyvät työolot.

Samaan aikaan myös hoitotyö on jaettava uudella tavalla sukupuolten kesken. Sosialistinen feministi Frigga Haug (2008) puhui jo muutama vuosikymmen sitten niin sanotusta ”neljä yhdessä -näkökulmasta”.

Palkkatyö, ihmisten välinen hoiva, poliittinen osallistuminen ja itsensä kehittäminen – kaikki neljä pitäisi ymmärtää tasavertaisina toiminnan alueina, joista kaikkien olisi otettava vastuuta sekä samalla voitava toteuttaa itseään. Tämä edellyttää julkista hoivainfrastruktuuria, vaurauden ja työn uudelleenjakamista sekä arkielämämme ja asenteidemme muuttumista feministisemmiksi.

Me olemme sitä mieltä, että ”taloudessa, jossa elämä on keskiössä”, pitäisi ottaa huomioon viisi tärkeää näkökulmaa:

Kaikille ihmisille kansainvälisesti on varmistettava riittävä perusturva ja heidän arjessaan tarvitsemansa hyödykkeet – myös kansallisvaltioiden rajojen yli.

On kehitettävä ja vahvistettava julkista infrastruktuuria takaamaan laaja sosiaalinen turvallisuus ja tukemaan yhteiskunnallista osallistumista. Myös nämä julkiset instituutiot pitäisi suunnitella ylittämään kansallisvaltioiden rajat: jo olemassa olevia kansainvälisiä terveys- ja opetusinstituutioita on vahvistettava sekä kehitettävä niistä tehokas globaali infrastruktuuri.

Meidän tuotanto- ja elämäntapamme pitää uudistaa kestäväksi. Myös kaikki taloudelliset ja yhteiskunnalliset prosessit pitää sopeuttaa ympäristöön ja ”maailmanjärjestelmään” (eli kaikkiin planeettamme fysikaalisiin, kemiallisiin, biologisiin ja sosiaalisiin prosesseihin sekä niiden vuorovaikutuksiin).

Työ ja varallisuus on jaettava uudelleen niin, että reproduktion alistaminen tuotantoprosessille lopetetaan. Sen sijaan kaikkien ihmisten on voitava kehittää itseään, mihin kuuluu myös mahdollisuus mielekkääseen ja tyydyttävään työhön, oikeus joutilaisuuteen sekä kollektiivinen vastuu hoito- ja hoivatyöstä.

On tuettava ja edistettävä solidaarisia käytäntöjä ja yhteistyöhön perustuvia suhteita kilpailulogiikan sijaan – ei vain olemassa olevissa yhteisöissä, vaan myös etnisten, kansallisvaltioiden ja uskonnollisten rajojen yli.

Talouden ekologinen ja demokraattinen suunnittelu

Meidän on rakennettava talous ja yhteiskunta uudelleen niin, että ihmisten perustarpeet tyydytetään eikä ekologisia rajoja enää sivuuteta. Tämän laajuinen muutosprosessi vaatii väistämättä suunnittelua. Toisin kuin valtiososialismissa, tämän suunnittelun ei tule olla autoritaarista tai byrokraattista, vaan sen täytyy olla demokraattisesti järjestettyä. Sosialistinen suunnittelu tarkoittaa siis sitä, että yhteiskunnan on yhdessä päästävä yhteisymmärrykseen yhteiskunnallisista tavoitteista.

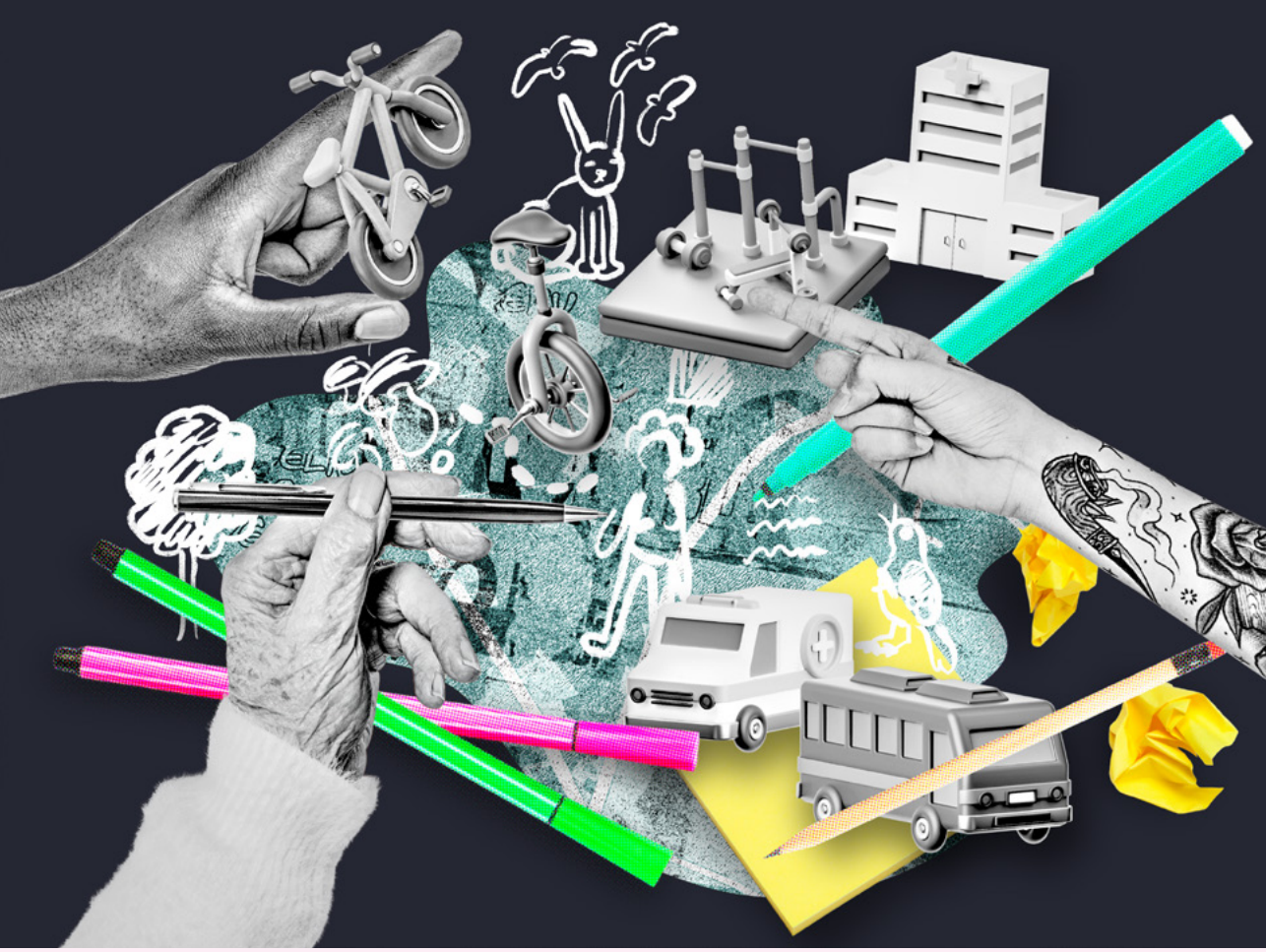

Kapitalismissa kaikki yhteiskunnalliset prosessit seuraavat yhtä periaatetta: markkinatoimijoiden voitontavoittelua. Yritysten välillä vallitsee kilpailu ja voimakas dynamiikka, joka on menneisyydessä tukenut kulutus- ja rahoitusalan nopeaa kehitystä. Jo muutaman vuosikymmenen ajan tämä dynamiikka on kuitenkin toiminut tuhoisalla tavalla. Kasvun pakko tuhoaa olemassaolomme aineellisen perustan, ja talouden finansialisaation myötä entistä suurempi osa kasvusta tapahtuu spekulatiivisella sektorilla, jossa ei luoda käyttöarvoa vaan siirrellään jo olemassa olevaa varallisuutta.

Tästä syystä on välttämätöntä suunnitella koko talous uudelleen. Suunnittelu ei kuitenkaan voi tarkoittaa pelkästään valtiovallan lisäämistä, vaan sen on perustuttava ihmisten osallistamiseen. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi neuvonpitoa, osallistumista ja julkisia keskusteluja, joissa sovitaan yhdessä tavoitteista ja niiden saavuttamista seurataan koordinoidusti. Kuten todettiin jo luvussa 8, on mahdollista luonnostella jälkikapitalistisen yhteiskunnan päämäärät ja tavoitteet yleisellä tasolla. Kaikkien ihmisten perusturvan takaaminen – eli perustarpeiden tyydyttäminen ja sosiaalisten infrastruktuurien turvaaminen – päästö-

jen vähentäminen, luonnonvarojen kestävä käyttö, työn ja varallisuuden uudelleenjakaminen sekä solidaaristen suhteiden vahvistaminen olisivat uuden, ei-kapitalistisen talouden keskeisiä piirteitä.

Tällaisten päämäärien toteuttamiseen sisältyy kuitenkin huomattavia ristiriitoja. Mitkä kulutustarpeet ovat välttämättömiä ja mitkä turhia? Mitä aloja pitäisi supistaa ja mitä tapahtuisi näiden alojen työntekijöille? Mitkä talouden sektorit puolestaan pitäisi saada kasvamaan nopeasti? Miten pitäisi ratkaista uudet ekologiset ongelmat, joita tästä seuraisi? Mitä tarkoitamme konkreettisesti, kun puhumme "solidaarisuudesta" ja "yhteistyöstä"?

Nämä ovat vain muutamia niistä sadoista kysymyksistä, joita suunnitteluprosessissa heräisi. Jotta näitä ristiriitoja voitaisiin aidosti pohtia, tarvitaan ihmisten vahvaa osallistamista. Kutsumme tätä haastavaa prosessia, jossa yhteisymmärrys syntyy (ja jolla on hyvin vähän yhteistä reaalisosialismin keskussuunnittelun kanssa), *demokraattiseksi suunnitteluksi*. Tässä yhteydessä kannattaa muistaa, ettei pelkkä suunnittelu sinänsä riitä kapitalismin tai luokkavallan kukistamiseksi. Myös "vapaassa markkinataloudessa" suunnitellaan jatkuvasti: hallitukset ja järjestöt, kuten Kansainvälinen energiajärjestö tai Kansainvälinen valuuttarahasto, hoitavat resurssien jakamista, energiahuoltoa tai valtioiden maksukykyä. Isot yritykset, kuten Amazon tai Ikea, ovat saavuttaneet sellaisen teknologisen suunnittelun tason, josta sosialistiset valtiot 1900-luvulla olisivat voineet vain haaveilla. Kysymys ei ole siitä, suunnittelemmeko ylipäätään, vaan siitä, mitä sillä tavoitellaan: onko suunnittelu autoritääristä vai demokraattista ja tulisiko siitä hyötyä osakkeenomistajien tai väestön enemmistön?

Vaikka voidaan sanoa, mikä on demokraattisen ja kapitalistisen suunnittelun ero, emme pysty vastaamaan demokraattisen suunnittelun keskeisiin ongelmiin. Esimerkiksi tehtaan työntekijöillä ja sen naapurissa asuvilla olisi erilaisia intressejä tehtaan suhteen, vaikka se olisi yhteisesti omistettu – ja nämä pyrkimykset ja ristiriidat vaatisivat sovittelua. Suunniteltu sosialistinen talous ei todennäköisesti olisi – toisin kuin vasemmistolaiset 1900-luvulla uskoivat – lainkaan harmoninen prosessi. Tärkeää olisikin kehittää demokraattisia työkaluja, joiden avulla voidaan löytää yhteisymmärrystä ristiriidoista huolimatta.

Ensimmäiset askeleet tässä voisivat olla paitsi taloudellisen demokratian tuominen yrityksiin, myös "muutosneuvostojen" käyttöönotto, mitä sosiologi Klaus Dörre on sosiaalis-ekologisen kriisin vuoksi ehdottanut. Suunnittelu tarkoittaa meille demokraattista prosessia, jossa ryhmät ja niiden edustajat (kuten ammattiliitot, ympäristöjärjestöt, naapurit, kuluttajat jne.) pohtivat yhdessä talouden ja yhteiskunnan kehitystä eri tasoilla – kunnallisesti, alueellisesti ja kansallisesti.

10

Yhteistalous, jossa on erilaisia omistamisen muotoja

Sosialismi on demokraattinen yhteistalous, jossa yhteiskunta päättää yhdessä taloudellisista ja sosiaalisista tavoitteista. Jos kaiken ei kuitenkaan haluta päätyvän valtion käsiin, erilaiset – sekä kollektiiviset että yksilölliset – omistus- ja käyttömuodot voivat elää rinnakkain. Se, miten nämä erilaiset omistusmuodot ovat vuorovaikutuksessa keskenään ja millainen rooli markkinasuhteilla tässä prosessissa on, voidaan ratkaista vain yhteiskunnallisen keskustelun ja päätöksenteon keinoin.

Vuoden 1918 vallankumouksen jälkeen vasemmistolainen teoreetikko Karl Korsch pohti hyvin konkreettista kysymystä siitä, miten talous voitaisiin politiikan tapaan demokratisoida. Samalla tavoin kuin poliittinen hallintovalta oli riistetty yksinvaltaiselta aatelistolta, yritykset haluttiin vapauttaa omistajien yksinvallasta. Korsch (1919) kirjoitti: ”Sosialisoinnin tavoitteena sosialismin hengessä ei kuitenkaan ole kuluttajakapitalismi eikä tuottajakapitalismi, vaan todellinen yhteisomistus kaikkien tuottajien ja kuluttajien hyväksi.”

Mitä tällä tarkoitettiin? Korsch vastusti kirjoituksessaan ensinnäkin tuolloin sosialidemokraattisessa puolueessa suosittua ajatusta, jonka mukaan yhteiskunta voisi saavuttaa talouden hallinnan yksinomaan sosiaali- ja työlainsäädännön avulla. Tällainen puuttuminen ”yksityisten omistajien toimivaltuuksiin” olisi Korschen mukaan aluksi vain sosiaalipolitiikkaa. Korsch piti kuitenkin myös kahta muuta tuolloin keskusteltua lähestymistapaa riittämättöminä. Yritysten siirtäminen kuntien tai valtion omistukseen johtaisi hänen mukaansa eräänlaiseen ”kuluttajakapitalismiin”.

Samalla tavoin kuin alueilla valitaan edustajia tekemään poliittisia päätöksiä, kaikki jonkin toimialan työntekijät voisivat valita talousneuvoston, joka johtaisi ja koordinoisi kyseisen toimialan tuotantoa.

Työntekijän näkökulmasta vanha omistaja korvattaisiin tällöin yksinkertaisesti valtiobyrokratialla, joka toimisi parhaassa tapauksessa koko kuluttavan väestön etujen mukaisesti. Tämä ei kuitenkaan Korschen mukaan olisi yhteiskunnallistamista vaan omistajan vaihtumista. Tämä ”omistajan vaihtuminen” osoittautui sosialistisissa valtioissa pian ongelmaksi: tuotantolaitokset kuuluivat valtiolle, ja työntekijät kokivat työnsä sosialistisessa tehtaassa yhtä lailla vieraantuneeksi kuin kapitalistisessa yrityksessä.

Myöskään yritysten siirtäminen työntekijöiden itsehallintoon ei ollut Korschen mielestä ratkaisu. Kyse olisi tällöin ”tuottajakapitalismista”, jossa itsehallinnolliset yritykset pitäisivät silmällä ennen kaikkea omia etujaan eivätkä koko yhteiskunnan etuja.

Korsch siis ennakoi jo vuonna 1919, että 1) valtiollistaminen ei ole sama asia kuin yhteiskunnallistaminen: myös valtiollistetuissa yrityksissä työntekijät ovat johdon alaisia ja siten työ ylhäältäpäin organisoitua, ja että 2) itsehallinnolliset yritykset ja osuuskunnat ajavat omia etujaan ja siten ylläpitävät yritysten välisiä tavarasuhteita. Valtionomistusta tai työntekijöiden itsehallintoa ei siis voida samaistaa sosialismiin.

Korschen johtopäätös tästä oli, että yhteiskunnallistaminen on demokratisointiprosessi ja että taloutta on muutettava samalla tavoin kuin politiikan alalla tapahtui vuonna 1918. Samalla tavoin kuin alueilla valitaan edustajia tekemään poliittisia päätöksiä, kaikki jonkin toimialan työntekijät voisivat valita talousneuvoston, joka johtaisi ja koordinoisi kyseisen toimialan tuotantoa. Yksityisen omistajan tilalle tulisi julkinen tai osuuskuntamuotoinen omistus, johdon tilalle työntekijöiden valitsema yritysjohto ja markkinoiden tilalle niin ikään valittu talousneuvosto, joka koordinoisi yritysten välistä vaihtoa.

Korsch hahmotteli yhteiskunnallistamisen muotoa, jossa valtiobyrokratia ei olisi voinut ottaa yksinvaltaa. Erilaiset yhteisomistuksen muodot, yritysten itsehallinto ja demokraattisesti valittu talouden eri alojen johto voisivat käynnistää prosessin, jonka kautta yhteiskunta voisi saada hallintaansa työ- ja talouselämän.

Korsch oli tässä yhteydessä vähemmän kiinnostunut valmiista malleista kuin todellisista yhteiskunnallisista prosesseista. Hänen mukaansa kaikkia kolmea tapaa – a) tuotannonalojen siirtämistä valtion tai kuntien hallintaan, b) ihmisten vapaaehtoista liittymistä osuuskunniksi ja c) työntekijöiden osallistumismahdollisuuksien laajentamista yksityisissä yrityksissä tuolloin vielä uusien työehtosopimusten ja yhteistoimintaoikeuksien avulla – tulisi edistää samanaikaisesti. Korschelle sosialistinen yhteiskunnallistaminen oli siis demokraattinen prosessi, jossa julkinen omistus, itsehallinto ja työntekijöiden osallistuminen olemassa olevissa yksityisissä yrityksissä kehittyvät rinnakkain.

Vaikka tämän päivän tilanteella on vain vähän yhteistä vuosien 1918–1919 todellisuuden kanssa, Korschen perusajatus on edelleen erittäin ajankohtainen: *yhteiskunnallistaminen tarkoittaa yhteisomistuksen vahvistamista ja talouselämän demokratisointia.*

Yhteisomistus voi saada hyvin erilaisia muotoja. Tilanteesta riippuen sopivimpia kollektiivisen omistuksen muotoja voivat olla kunnalliset yritykset, julkisoikeudelliset laitokset ja osuuskunnat, valtionyhtiöt

Sosialismi yhdistää demokraattisen itsehallinnon työpaikoilla, talouden yhteiskunnallisen ohjauksen ja yksilön mahdollisuuden toteuttaa itseään.

sekä itseorganisoituvat Allmende-tyyppiset järjestelmät, joita on perinteisesti ollut talonpoikaisyhteisöissä mutta joita esiintyy nykyään myös digitaalisissa vertaisverkostoissa. Tässä mielessä sosialismi yhdistää demokraattisen itsehallinnon työpaikoilla, talouden yhteiskunnallisen ohjauksen ja yksilön mahdollisuuden toteuttaa itseään. Tämä edellyttää tasapainon löytämistä toisinaan keskenään ristiriitaisten etujen välillä. Tässäkään mielessä sosialismi ei siis voi olla harmoninen tapa järjestää yhteiskunta, kuten vasemmistossa 1900-luvulla toisinaan ajateltiin. Päinvastoin: yhteiskunta, jossa työn, tuotannon, kulutuksen ja uusintamisen tavoitteista ja sisällöistä päätetään yhdessä, joutuu jatkuvasti käsittelemään ristiriitoja. Kuten politiikan alueella, myös tässä tarvitaan elävää demokratiaa, jossa erimielisyyttä ja kritiikkiä pidetään arvokkaina.

11

Uusi suhde markkinoiden ja suunnittelun sekä erilaisten omistusmuotojen välillä

Solidaarisuus ja yhteiskunnallinen vastuuntunto eivät synny pakottamalla, mutta niitä voidaan edistää. Jotta voisimme aidosti saavuttaa sosialistisen yhteiskunnan, meidän on voitava ylittää tavaroituneet suhteet ja kilpailu. Tämä vaatii pikemminkin yhteiskunnallista oppimisprosessia kuin poliittisia toimenpiteitä. Sosialistinen politiikka voi luoda puitteet, joissa demokraattinen yhteiskunnallistaminen voi kehittyä. Mutta se ei voi yksinkertaisesti ”ottaa sitä käyttöön”.

Toinen askel – kohti yhteiskuntaa, jossa ”jokainen antaa kykyjensä mukaan” ja ”jokainen saa tarpeidensa mukaan” – riippuisi yhteiskunnallisen yhteishengen vahvistumisesta, sillä ystävällisissä ja solidaarisissa suhteissa ei odoteta välitöntä vastapalvelusta.

Jos käytössä on erilaisia demokraattisia omistusmuotoja (eikä vain valtionomistusta), herää kysymys siitä, miten yritykset, tuotantolaitokset, palveluntarjoajat jne. vaihtavat keskenään tuotteita ja palveluita. Olemme tottuneet ajatukseen, että tämän on tapahduttava vain markkinoiden ja kilpailun kautta. Tämä ei kuitenkaan pidä paikkaansa edes kapitalismissa: saman yrityksen eri osastot eivät yleensä käy keskenään markkinakauppaa. Tuotantopaikka A toimittaa tuotantopaikka B:lle tietyn määrän tavaroita, koska yrityksen johto on niin määrännyt. Niin kauan kuin molemmat tuotantopaikat kuuluvat samalle omistajalle, tämä ei ole mikään ongelma. Konsernin sisällä ”yhteisen edun” ajaminen näyttää itsestään selvältä myös kapitalismissa (vaikka nykyään yleistyneet ja myös yritysten sisällä käytetyt ”tulosyksiköt” murentavat tätä periaatetta).

Miksi näin on? Miksi pidämme yhteistyötä Siemensin tai Volkswagenin ”perheen” sisällä järkevänä, mutta emme pysty kuvittelemaan vastaavanlaista yhteistyötä kunnan omistaman yrityksen, osuuskunnan ja kunnassa toimivan perheyrityksen, esimerkiksi leipomon, välillä?

Jo aiemmin mainittu Karl Korsch esitti tästä seuraavan ajatuksen: erilaisten yhteisomistuksen muotojen käyttöönotto olisi vasta ensimmäinen askel. Toinen askel – kohti yhteiskuntaa, jossa ”jokainen antaa kykyjensä mukaan” ja ”jokainen saa tarpeidensa mukaan” – riippuisi yhteiskunnallisen yhteishengen vahvistumisesta, sillä ystävällisissä ja solidaarisissa suhteissa ei odoteta välitöntä vastapalvelusta.

Tällaista yhteishenkeä ei kuitenkaan voida määrätä ylhäältä. Se ei Korschin mukaan onnistu talouspoliittisin toimenpitein, vaan sen on noustava kulttuurisesta muutoksesta. Niin kauan kuin näin ei ole, individualismi vallitsee. Yhteisomistuksen oloissa yhteishengen myönteiset puolet voisivat toteutua kuitenkin paljon paremmin kuin kapitalismissa, sillä kapitalismissa yrittämisen vapaus säilyy kapitalistien etuoikeutena.

Kysymys ei siis ole siitä, voimmeko kuvitella markkinakilpailun ulkopuolisen talouden, vaan siitä, kuinka paljon tilaa yhteiskunta haluaa antaa markkinoille.

Samankaltaisen ajatuksen esittää yhdysvaltalainen feministinen sosialisti Nancy Fraser (2025: 193):

"[...] ei markkinoita yhteiskunnan huipulla eikä pohjalla, mutta mahdollisia markkinoita niiden välissä. [...] Jotta ylijäämä olisi aidosti kollektiivista omaisuutta, sen allokoinnista täytyy päättää yhteisesti ja suunnitelmallisesti, niin että suunnittelu on demokraattisesti järjestettyä. Tällä tasolla markkinamekanismeilla ei saa olla minkäänlaista roolia."

Myöskään "pohjalla", perustarpeiden kuten asumisen, vaatetuksen, ruoan, koulutuksen, terveydenhuollon, liikkumisen, energian ja kulttuurin, tyydyttämisen tasolla, ei Fraserin mukaan pitäisi olla markkinoita, koska sosialistinen yhteiskunta kohtelisi perustarpeiden tyydyttämiseen tarvittavia hyödykkeitä julkisina.

Mutta näiden välissä, Fraser toteaa, voisi hyvinkin olla markkinoita:

"Sosialistien pitäisi ajatella tasojen väliin jäävää tilaa paikkana kokeiluille, joissa erilaisia vaihtoehtoja voidaan sekoittaa. Kyseessä olisi tila, jossa markkinoilla voisi olla paikkansa osuuskuntien, yhteisomistuksen, itsejärjestäytyneiden yhdistysten ja itsehallinnollisten projektien rinnalla" (Emt.: 194)

Kysymykseen siitä, kuinka paljon markkinoita ja oman edun tavoittelua säilytetään ja kuinka pitkään yhteiskunta pitää niitä mielekkäinä, on tässä mielessä vastattava niiden ihmisten, joita asia tulevaisuudessa koskee. Sosialismi ei ole malli, joka voidaan pakottaa yhteiskunnan päälle.

On kuitenkin syytä huomata, että yksilöllisen hyödyn tavoittelu ei kapitalismissakaan ole läheskään kaikkien ihmisten tärkein motivaation lähde. Siksi ei-tavaramuotoisia vaihtosuhteita harjoitetaan jo nyt jatkuvasti: verkkotietosanakirja Wikipedia, Linuxin kaltaiset vapaat ohjelmistot, yhteisöpuutarhat ja monet muut yleishyödylliset hankkeet rakennetaan, ylläpidetään ja toteutetaan vapaaehtoisten voimin. Niissä työskentelevät ihmiset tekevät sitä kiinnostuksesta, eivät rahallisen palkkion vuoksi. Myös suuri osa työstä – erityisesti suurin osa lähiympäristössä tehtävästä hoiva- ja huolenpitotyöstä – tapahtuu joka tapauksessa markkinoiden ulkopuolella.

Kysymys ei siis ole siitä, voimmeko kuvitella markkinakilpailun ulkopuolisen talouden, vaan siitä, kuinka paljon tilaa yhteiskunta haluaa antaa markkinoille.

12

Kansainvälinen, universaali ja antimilitaristinen liike

Sosialismi on universaali vapautumisprojekti, joka pyrkii kaikkien kansallisvaltioiden ja etnisten rajojen purkamiseen abolitionistien ja feinististen liikkeiden korostamalla tavalla. Tasa-arvoisuuden ja solidaarisuuden on koskettava kaikkia ihmisiä. Meidän tavoitteemme ei sen takia ole vain hajottaa luokkayhteiskunta kansallisvaltioiden rajojen sisällä, vaan myös purkaa imperialistiset ja uuskolonialistiset epätasa-arvoiset ja sortavat rakenteet pohjoisen ja etelän välillä.

Yhtä tärkeä on meille se oivallus, ettei sosialisteilla ole mitään voitettavaa kansallisvaltioiden sodissa. Meille pätee edelleen se, mitä sosiaalidemokraattinen valtiopäiväedustaja Wilhelm Liebknecht kirjoitti jo vuonna 1887: ”Militarismi on luonnollinen kasvain tämän vallitsevan valtio– ja yhteiskuntajärjestelmän sisällä. Sitä ei voi sovittaa sosiaalidemokratiaan eikä myöskään itse järjestelmään. Militarismille emme anna miestä emmekä penniäkään!”

Kapitalismi on historiallisesti pohjautunut etelän veriseen kolonisaatioon ja massamittaiseen orjuuttamiseen. Tämä riisto jatkui systemaattisesti vanhan siirtomaajärjestelmän päättymisen jälkeen – siitä kasvoivat sekä taloudellinen maailmanjärjestelmä että kansainväliset luokkasuhteet. Tällä toimintamallilla – eli jatkuvalla pakkolunastuksella ja ihmisten taloudellisella hyödyntämisellä – ryöstettiin ensin ihmisiltä mahdollisuus elää omavaraistaloudesta ja sen jälkeen pakotettiin osallistumaan järjestelmään, jossa ei ole ollut oikeasti tilaa heille.

Kapitalismissa epätasa-arvoisuutta on aina eri asteista, mutta ne kaikki kietoutuvat yhteen: yhteiskuntien sisällä riistosuhteet ilmenevät sukupuolistettuina ja rodullistettuina luokkasuhteina, yhteiskuntien välillä taas kansallisina riistosuhteina. Pohjoiset teollisuusmaat käyttävät noin 70 % maailman resursseista, vaikka vain noin 20 % maailman väestöstä elää niissä. Mutta globaali etelä on myös läsnä pohjoisessa – kriminalisoidun työväen hahmossa – ja globaali pohjoinen läsnä etelässä – taloudellisten eliittien hahmossa. Jokaisen progressiivisen projektin täytyy taistella molempia epätasa-arvoisia suhteita vastaan (eli sekä yhteiskuntien sisällä että yhteiskuntien välillä). Kun otetaan huomioon kapitalismin globalisoitunut ulottuvuus, on selvää, että kansallisvaltioiden piirissä toimiva sosialismi ei enää riitä. Toisaalta pääoman kansainvälisen ulottuvuuden vuoksi ”sosialismi yhdessä maassa” ei enää ole mahdollinen.

Vastarinta sotilaallista miehitystä vastaan voi olla oikeutettua tai jopa väistämätöntä – mikä toki pätee Palestiinaan samalla tavalla kuin Ukrainaan.

Toisaalta on myös selvää, että kannattaa taistella parannusten puolesta tällä hetkellä olemassa olevissa institutionaalisissa puitteissa. Koska nämä järjestöt ovat kapitalismissa pakotettuja toimimaan kansallisvaltioiden rajoissa – Euroopan unionin tarkoitus ei ole kukistaa kansallisvaltioita, vaan laajentaa niiden aluetta – meidän taistelumme ovat aina suuntautuneet myös muutoksiin jo olemassa olevien rajojen puitteissa.

Tämän ristiriidan ylittämiseksi on sosialistiselle politiikalle väistämätöntä pyrkiä muuttamaan epätasa-arvoisia ja riistäviä suhteita periferian ja keskuksen välillä ja tämän kautta luoda pohja uudelle, solidaariselle maailmantaloudelle. Kansallisvaltioiden politiikasta lähteviä mutta kansainvälistä ulottuvuutta kehittäviä edistyksellisiä projekteja voisivat olla esimerkiksi ilmastonmuutoksen seurauksia hoitavan rahaston perustaminen, terveys- ja elintarvikehuollosta huolehtivien kansainvälisten rakenteiden vahvistaminen (mikä oli alun perin esimerkiksi Maailman terveysjärjestön idea), taisteleminen rasistista, maahanmuuttovastaista järjestelmää vastaan tai esimerkiksi toimitusketjujen huolellisuusvelvoitelaki, joka tukisi ammattiliittojen asemaa globaalissa etelässä.

Internationalismistamme seuraa loppujen lopuksi se vakaumus, että sosialistien ei tule osallistua valtioiden sotiin. Vastarinta sotilaallista miehitystä vastaan voi olla oikeutettua tai jopa väistämätöntä – mikä toki pätee Palestiinaan samalla tavalla kuin Ukrainaan. Mutta 1900-luvulla olemme nähneet monta kertaa, ettei ”kansallisilla vapautussodilla” ole onnistuttu juurikaan saavuttamaan emansipaatiota. Vielä selvemmin tämä pätee valtioiden armeijoiden sotiin. Mielestämme vapautta ei saavuteta tykistötaisteluilla, hävittäjillä ja droonisodalla, vaan kansan järjestäytyneellä vastarinnalla. Kaikki kehitys, joka edistää militarismia ja armeijan logiikkaa yhteiskunnassamme, ovat lopulta sosialistisen emansipaatiopyrkimyksemme tiellä.

13

Sosialismi – aina antifasistinen

Jos halutaan pysäyttää fasismi, ei kannata luottaa liberalismiin. Voimme pysäyttää äärioikeiston vain taistelemalla aktiivisesti riistävää ja syrjivää pääomaa vastaan. Sosialismi tarkoittaa kansainvälisiä sosiaalisia oikeuksia ja rakenteita, jotka avaavat kaikille ihmisille näkymän hyvään elämään.

Nykypäivän poliittisessa keskustelussa fasismi ymmärretään säännöllisesti porvarillis-liberaalin yhteiskunnan murtumisena, mutta itse asiassa se on ennemmin sen kärjistymä. Fasistiset tendenssit ovat aina olleet osa porvarillista yhteiskuntaa, oli kyse sitten eurooppalaisesta siirtomaajärjestelmästä tai Yhdysvaltojen alkuaikojen asuttajakolonialismista, jotka molemmat perustuivat "valkoiseen ylivaltaan" ja kansanmurhaan. Eurooppalaisissa demokraattisissa valtioissa porvaristo pakotti köyhät 1800- ja 1900-luvuilla työtaloihin, jotka eivät olleet kaukana fasistisista leireistä.

Liberalismi ja fasismi ovat myös lähempänä toisiaan kuin tavallisesti väitetään: mietitäänpä vaikka sosiaalidarvinismin ideaa (*survival of the fittest*), omilla suorituksillaan (*self-made*) eliittiin nousseiden ihmisten ylistämistä tai ajatusta kansallisvaltioiden välisestä kilpailusta.

INDIVIDUALS
NOT COMMODITIES.
FEMINISTS FOR
PYLE

Sosialismi tarkoittaa tässä mielessä tulevaisuutta, jonka puolesta kannattaa taistella. Se on liike, joka puolustaa globaaleja sosiaalisia oikeuksia eikä almujen jakamista ja joka suosii demokratiaa eikä autoritarismia.

Näin ajateltuna ei ole yllättävää, että myös NSDAP (eli Saksan kansallissosialistinen työväenpuolue) nimitti itseään sosialistiseksi työväenpuolueeksi, mutta sen ydinkannattajat rekrytoitiin ensisijaisesti konservatiivisesta tai kansallisliberaalista porvaristosta eikä työväen kaupunginosista.

Myös uudella fasistisella liikkeellä on tiiviit yhteydet viime vuosikymmenten liberaaliin politiikkaan. Uusliberalismi on vakiinnuttanut yleisen turvattomuuden ilmapiirin, jossa sisällissodan kaltainen ilmapiiri hallitsee ihmisten mielialoja. Kun resurssit vähenevät ekologisen tuhon ja kansallisvaltioiden kilpailun vuoksi, syntyy paine vallata resursseja sotilaallisella väkivallalla – tämä on kansainvälisen oikeiston logiikka.

Jos vasemmisto haluaa pysäyttää tämän kehityksen, sen pitää kyetä esittämään visio aidosta turvallisuudesta, eli ei ”turvallisuudesta”, joka perustuu militarisoituun poliisi- ja valvontakoneistoon, vaan turvallisuudesta, joka tarkoittaa perustarpeiden turvaamista kaikille. Kun luonnonkatastrofit kasaantuvat, tarvitaan globaaleja turvaverkkoja, jotka tukevat kärsiviä. Kun infrastruktuurit romahtavat, tarvitaan tulonjakoa yksityisestä vauraudesta julkiselle vallalle sekä investointeja näihin infrastruktuureihin.

Sosialismi tarkoittaa tässä mielessä tulevaisuutta, jonka puolesta kannattaa taistella. Se on liike, joka puolustaa globaaleja sosiaalisia oikeuksia eikä almujen jakamista ja joka suosii demokratiaa eikä autoritarismia. Sosialismi luo rakenteet perustarpeiden turvaamiselle ja vision solidaarisesta tulevaisuudesta. Erityisesti se vastustaa nationalistista ja rasistista harhaa, joka ennemmin tai myöhemmin johtaa sotiin. Globaalien kriisien aikana sosialismi puhuu globaalien ratkaisujen puolesta. Kasvavan turvattomuuden oloissa se taistelee sellaisten kollektiivisten sosiaaliturvajärjestelmien puolesta, jotka eivät pääty kansallisvaltioiden rajoille. Nationalismin ja ”rotusodan” myrkylle on vain yksi vastalääke: sosiaaliset oikeudet ja kansainvälinen solidaarisuus.

INDIVIDUALS
NOT COMMODITIES.
6
PYLE

Lähteet

Altvater, Elmar (2012): Genossenschaft und gutes Leben. Der Sozialismus des 21. Jahrhunderts. *Blätter für deutsche und internationale Politik* 4/2012, s. 53–63.

Arendt, Hannah (2016): *Totalitarismin synty*. Tampere: Vastapaino.

Brecht, Bertolt (1989): *Werke*, vol. 21/1, s. 1914–1933. Frankfurt a. M.: Suhrkamp.

Denknetz-Fachgruppe Politische Ökonomie (2019): Demokratisierung der Finanzmärkte: Finanzdienste als Service public. Teoksessa Daellenbach, Ruth, Ringger, Beat & Zwicky, Pascal (toim.): *Reclaim Democracy. Die Demokratie stärken und weiterentwickeln*, s. 173–180. Zürich: Denknetz.

Dörre, Klaus (2009): Die neue Landnahme. Dynamiken und Grenzen des Finanzmarktkapitalismus. Teoksessa Dörre, Klaus, Lessenich, Stephan & Rosa, Hartmut: *Soziologie – Kapitalismus – Kritik. Eine Debatte*, s. 21–86. Frankfurt a. M.: Suhrkamp.

Fraser, Nancy (2025): *Kannibaalikapitalismi: Miten päästä eroon järjestelmästä, joka syö demokratian, hyvinvoinnin ja maapallon*. Suom. Sauli Havu ja Danika Harju. Tampere: Vastapaino.

Haug, Frigga (2008): *Die Vier-in-einem-Perspektive. Politik von Frauen für eine neue Linke*. Hamburg: Argument.

Herreras, Yayo, González, María, Pascual, Marta & Gascó, Emma (2019): *La vida en el centro. Voces y relatos ecofeministas*. Madrid: Libros en acción.

Korsch, Karl (1919): *Was ist Sozialisierung? Ein Programm des praktischen Sozialismus*. Hannover: Initiative für Praxisphilosophie und konkrete Wissenschaft. URL: www.praxisphilosophie.de/korsch_sozialisierung.pdf.

Marx, Karl (2013 [1867]): *Pääoma. Poliittisen taloustieteen arvostelua. 1.osa*. Suom. O. V. Louhivuori, Mauri Ryömä ja Tuure Lehén. Helsinki: TA-tieto.

Marx, Karl & Engels, Friedrich (1998): *Kommunistinen manifesti*. Suom. Juha Koivisto, Markku Mäki ja Timo Uusitupa. Tampere: Vastapaino.

Poulantzas, Nicos (2002): *Staatstheorie. Politischer Überbau, Ideologie, Autoritärer Etatismus*. Hamburg: Verlag.

Ringger, Beat & Wermuth, Cédric (2020): *Die Service-Public-Revolution. Corona, Klima, Kapitalismus – eine Antwort auf die Krisen unserer Zeit*. Zürich: Rotpunktverlag.

Wilson Gilmore, Ruth (2022): Was tun? Teoksessa Loick, Daniel & Thompson, Vanessa E. (toim.): *Abolitionismus. Ein Reader*, s. 515–521. Berlin: Suhrkamp.

KSL OPINTO-KESKUS

KSL-JULKAISUT

KSL-opintokeskus tuottaa opuksia ja opintoaineistoja pedagogiikasta, kulttuurista, yhteiskunnasta, työelämästä ja järjestötaidoista. Maksuttomat julkaisumme ovat tilattavissa ja ladattavissa ilmaiseksi osoitteessa **ksl.fi/julkaisut**.

VASEMMISTO-FOORUMIN JULKAISUT

Ajatuspaja Vasemmistofoorumi julkaisee tutkimukseen perustuvia, ajankohtaisia puheenvuoroja ajankohtaisista aiheista: kirjoja, raportteja ja aloitteita. Kirjoja lukuun ottamatta kaikki julkaisemamme materiaali on maksutonta ja luettavissa verkkosivujemme kautta sähköisessä muodossa.

Tutustu kirjoihimme ja tilaa omasi verkkokaupastamme: **vasemmistofoorumi.fi/tuote-osasto/kirjat**

Tutustu raportteihimme: **vasemmistofoorumi.fi/tuote-osasto/tutkimusraportit**

Osasta raporttejamme on myös paperiversioita, joita voit kysyä esimerkiksi lukupiiri- tai koulutuskäyttöön lähettämällä sähköpostia osoitteeseen **info@vasemmistofoorumi.fi**.

Keskustelu 2000-luvun sosialismista on täällä!

Kysymys vaihtoehdosta kapitalismille on yhä polttavampi ilmastonmuutoksen ja monikriisin aikana.

Haastaaksemme kapitalistisen vaihtoehdottomuuden tarvitsemme myönteistä tarinaa, joka kuvaa radikaalisti mutta realistisesti, miten parempi elämä voidaan saavuttaa ja miten sen yhteiskunnalliset edellytykset luodaan.

Tämä opus pyrkii selittämään, miksi tämän tarinan nimi on yhä sosialismi ja miten sosialismia rakennetaan. Keskustelu 2000-luvun sosialismista on täällä!

Vasemmistofoorumi

KSL OPINTO-KESKUS

ISBN 978-952-6693-85-9 (nid.)

ISBN 978-952-6693-86-6 (pdf)